

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Autumn 2025, Vol.6, No.3, Serial Number 23, pp 53-84

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8318.1282>

Assessing the Process of Power Distribution and Redistribution in Modern Management (A Case Study of the Rural Settlements of Zobarkhan County, Razavi Khorasan Province)

Seyed Mohammad Rafiei Khorasani¹, Abouzar Paidar^{2*}, Javad Bazarafshan³

1. Ph.D. student of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchistan, Zahedan, Iran

2. Associate Professor, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchistan, Zahedan, Iran

3. Associate Professor, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchistan, Zahedan, Iran

*Corresponding author, Email: aboozarpaidar@gmail.com

Keywords:

Rural Development,
Modern Management,
Power, Zabarkhan
Villages of Razavi
Khorasan.

1. Introduction

In developing countries, the sustainable development of rural areas has evolved under the influence of spatial paradigms such as globalization, industrialization, and urbanization. These transformations have laid the foundation for the formulation of strategies, goals, and policies underpinning rural development projects (Li et al., 2021: 279). Since the 1970s, rural development initiatives have primarily aimed to improve living standards and alleviate poverty. In the 1980s, with the rise of the concept of sustainable development, new dimensions emerged in environmental, economic, socio-cultural, and physical (infrastructural) indicators of rural growth (Moradi Meshii & Talebi, 2017: 166). Among the multiple aspects of sustainable rural development, the social dimension—encompassing political, cultural, and security components—has been instrumental in promoting democracy and fostering the creation of local associations and institutions. For instance, within the subcomponents of political stability and civic awareness, it can be observed that, following the Second World War, many governments moved toward administrative centralization while concurrently recognizing the importance of local organizations within governmental management systems (Abiyar et al., 2015: 160).

2. Methodology

This study aims to identify and evaluate the process of power distribution and transfer within the framework of modern rural management in the villages of Zabarkhan District, Razavi Khorasan Province. The research is applied in purpose and employs a descriptive-analytical method, utilizing both library (documentary) and field (questionnaire and observation) techniques for data collection. To assess the validity of the questionnaire, the instrument was reviewed by 12 experts in rural management and rural sociology. The experts' feedback was used to refine the items and finalize the indicators. Data were analyzed using descriptive statistics (mean, standard deviation, coefficient of variation) and inferential statistics (one-sample t test and analysis of variance). For ranking and classifying the villages based on the level of power distribution, the Marcus and Merrick models were applied. According to the 2023 (1402 SH) census, the total rural population of the study area is 28,771

Received:

25/Oct/2024

Revised:

04/Jan/2025

Accepted:

04/Feb/2025

people. Using Cochran's formula with an error margin of 0.05, a sample size of 384 respondents was determined and proportionally distributed among the villages according to population to ensure equal selection opportunity (see Table 2). The reliability of the questionnaire was confirmed using Cronbach's alpha in SPSS, showing a value of 0.878 for the indicators of power distribution and transfer processes—indicating satisfactory internal consistency for the research tool.

3. Findings

A total of 384 questionnaires were completed, evaluating six main indicators: personal and psychological (15 items), economic (12 items), social (16 items), physical (10 items), environmental (11 items), and institutional-managerial (12 items). Results from the one-sample t test indicated that all indicators of power distribution scored above the optimal threshold of 3, with statistically significant differences observed across all indicators ($p < 0.05$). The mean values were as follows: psychological = 3.49, physical = 3.26, institutional-managerial = 3.23, social = 3.21, economic = 3.11, and environmental-natural = 3.10—ranking from highest to lowest performance, respectively. The one-way ANOVA results further confirmed significant variation ($p < 0.05$) across villages in the process of power distribution and transfer under modern management. According to the Marcus ranking model, the best-performing villages were Dizbad Alia and Ahvan, while Daneh Kashfieh and Sakhder ranked lowest in terms of modern managerial power distribution.

4. Discussion and Conclusion

Modern rural management, introduced by developed nations and promoted by international development institutions, emerged as a response to the inefficiencies of earlier rural development approaches. Over recent decades, its importance has grown, particularly in developing countries, as a key mechanism for fostering effective governance and participatory development. Considering that more than three decades have passed since the adoption of modern rural management practices in Iran, assessing the degree to which its objectives have been realized is increasingly crucial. This study evaluated the process of power distribution and transfer within the modern rural management framework in the villages of Zabarkhan District, Razavi Khorasan, using both descriptive and inferential methods (one-sample t test, ANOVA, and Marcus-Merrick ranking). The findings indicated that, from respondents' perspectives, the overall process of power distribution and transfer exceeded optimal levels across all measured indicators, with statistically significant differences confirming the robustness of this pattern. The highest mean scores were observed in the psychological (3.49), physical (3.26), and institutional-managerial (3.23) categories, while socioeconomic and environmental indicators followed closely behind. The ANOVA results also confirmed significant inter-village differences ($p < 0.05$). Finally, results from the Marcus ranking model revealed that Dizbad Alia and Ahvan villages achieved the strongest levels of power decentralization, whereas Daneh Kashfieh and Sakhder displayed the weakest. These findings underscore the unequal realization of modern management principles across local contexts. Strengthening local authority structures, enhancing managerial competence, and improving institutional mechanisms remain essential to achieving equitable and sustainable rural governance.

How to cite this article:

Rafiei Khorasani, M., Paidar, A., & Bazarafshan, J. (2025) Assessing the Process of Power Distribution and Redistribution in Modern Management (A Case Study of the Rural Settlements of Zobarkhan County, Razavi Khorasan Province). *Village and Space Sustainable Development*, 6(3), 53-84.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8318.1282>

Copyright: © 2025 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ششم، شماره سوم، پیاپی بیست و سوم، پاییز ۱۴۰۴، شماره صفحه ۵۳-۸۴

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8318.1282> doi

ارزیابی فرآیند توزیع و جابجایی قدرت در مدیریت نوین (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان زبرخان در استان خراسان رضوی)

سیدمحمد رفیعی خراسانی^۱، ابوذر پایدار^{۲*}، جواد بذرافشان^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. دانشیار دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۳. دانشیار دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: aboozarpaidar@gmail.com

چکیده:

قدرت، برآیند روابط و کثرت مناسبات انسان‌هاست. قدرت رابطه‌ای است که فرد به کمک آن اراده خویش را بر دیگران اعمال می‌کند و یا سرنوشت و امور آنها را در دست می‌گیرد. بنابراین مهم‌ترین مسئله در ارتباط با مدیریت نوین روستایی، به‌کارگیری ابزارها و تفکراتی است که زمینه را برای کاهش چالش‌های روستایی مانند فقر گسترده، نابرابری فزاینده، بیکاری، مهاجرت و تخریب‌های زیست‌محیطی فراهم کند. هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان در استان خراسان رضوی است. نوع تحقیق، کاربردی و روش مورد استفاده، توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (با ابزار پرسشنامه) استفاده شد. جامعه آماری تحقیق بر اساس آمار ۱۴۰۲، برابر با ۲۸۷۷۱ نفر است که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۳۸۴ پرسشنامه به روش تصادفی توزیع شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری (t و تحلیل واریانس) و مدل مارکوس و مریک استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که انتقال و توزیع قدرت در نواحی روستایی شهرستان زبرخان، پدیده‌ای اتفاقی نیست؛ بلکه تابعی از عوامل شش‌گانه ویژگی‌های شخصی و ذهنی، اقتصادی، اجتماعی، عملکردها و دستاوردهای کالبدی، محیطی و نهادی-مدیریتی افراد است. نتایج آزمون‌ها بیانگر تفاوت معنادار شاخص‌های فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستایی است و سطح معناداری آنها کمتر از ۰.۰۵ است. به‌طوری که ویژگی‌های شخصی و ذهنی با میانگین (۳.۴۹)، اقدامات و دستاوردهای کالبدی با (۳.۲۶)، نهادی و مدیریتی با (۳.۲۳)، اجتماعی با (۳.۲۱)، اقتصادی با (۳.۱۱) و محیطی و طبیعی با (۳.۱۰) به ترتیب، بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین پیشنهاد می‌شود که نظارت و کنترل بر شاخص‌های مؤثر در کسب قدرت، از سوی ارگان‌ها و سازمان‌های دولتی مورد توجه قرار گیرد و افرادی که لیاقت فردی و عمومی بالاتری دارند، تقویت شوند و عرصه حضورشان در مدیریت روستا فراهم شود.

واژگان کلیدی:

توسعه روستایی، مدیریت محلی، توزیع قدرت، انتقال قدرت، روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۳/۰۸/۰۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۰/۱۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۱/۱۶

۱- مقدمه

امروزه تحولات روستایی در دهه‌های اخیر تحت تأثیر عوامل گوناگونی از جمله صنعتی شدن، شهرنشینی، تغییرات آب و هوایی و سیاست‌های دولتی، دستخوش تغییرات اساسی شده‌است. این تغییرات بر تمامی جنبه‌های زندگی روستایی از جمله اقتصاد، جامعه، فرهنگ و محیط‌زیست تأثیر گذاشته‌اند (لی و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۳۶؛ توره و والت، ۲۰۱۶). مدیریت نوین در طول تاریخ دچار تحولات شگرفی شده‌است؛ از سیستم‌های سنتی مبتنی بر کدخدایی و بزرگان قبیله، به‌سوی مدل‌های مدرن و مشارکتی حرکت کرده است (نیامنژو، ۲۰۱۴، ۱۶). بنابراین، تحولات نوین در مدیریت روستایی از تمرکزگرایی به‌سوی مشارکت پیش رفته است و قدرت تصمیم‌گیری از دست افراد محدود خارج شده و به شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها منتقل شده‌است. این امر موجب افزایش مشارکت مردم در اداره امور روستا شده‌است. از دیگر تحولات مدیریت نوین روستایی، گذار از کشاورزی سنتی به کشاورزی مدرن است و با ورود فناوری‌های نوین، کشاورزی سنتی جای خود را به کشاورزی دقیق و پایدار داده است. این موضوع به افزایش بهره‌وری و کاهش وابستگی به منابع طبیعی کمک کرده است (می‌سرا و قوش، ۲۰۲۴، ۱۱۵). همچنین روستاها از اقتصاد تک‌محصولی به اقتصاد متنوع حرکت کرده‌اند و از تکیه بر یک محصول کشاورزی به‌سوی تنوع اقتصادی پیش رفته‌اند. گردشگری روستایی، صنایع‌دستی و خدمات کوچک‌مقیاس نمونه‌هایی از این تنوع هستند. در نهایت، گذار از مدیریت بسته به مدیریت باز نیز از دیگر تحولات مهم مدیریت روستایی است و امروزه روستاها به‌سوی تعامل بیشتر با محیط اطراف و بهره‌گیری از ظرفیت‌های بیرونی حرکت کرده‌اند (لی و همکاران، ۲۰۱۹). از این‌رو، واگذاری اقتدار محلی از سوی حکومت مرکزی به ساختارهای مردمی و محلی، نشانی از بهبود کارایی و دقت در برآورده ساختن منافع مردم و حرکت به‌سوی نهادمندسازی دموکراتیک و توسعه سیاسی مردم محلی است؛ به‌طوری که برخی معتقدند حکومت‌های محلی و سازمان‌های محلی، آموزشگاه دموکراسی هستند که در آن مردم به مفهوم واقعی، با دموکراسی آشنا می‌شوند و فن حکومت بر مردم را یاد می‌گیرند (همان، ص ۱۶۰).

در مؤلفه‌های فرهنگی و رفاهی، دارایی‌های مذهبی و عمومی مانند قبرستان‌ها، مساجد، زیارتگاه‌ها، مدارس، زیرساخت‌های آبیاری، جاده‌ها و پل‌ها نقش مهمی در شکل‌گیری جایگاه نخبگان در ساختارهای کلیدی سیاسی و اقتصادی مناطق روستایی ایفا می‌کنند (بوبویوروف، ۲۰۱۷، ۱۳).

این عوامل، اصول هستی‌شناختی سرمایه‌های سیاسی و نهادی محلی را تشکیل می‌دهند که شامل پیوندها و هویت‌های خویشاوندی و مذهبی است (پوزه، ۲۰۱۱، ۹۶). واسطه‌های محله با استناد به تعهدات خویشاوندی و مذهبی مردم، آنها را متعهد به هنجارها و شیوه‌های متضاد ثبات هستی‌شناختی، از جمله روابط سلسله‌مراتبی و متمایز می‌سازند. آنها اختلافات بر سر موقعیت سیاسی و امتیازات اقتصادی نخبگان را به‌عنوان «اسرار روستایی» تفسیر می‌کنند (بوبویوروف، ۲۰۲۰). از این‌رو، شبکه‌های خویشاوندی و حامی-مشتري به‌جای گروه‌های محلی به «جامعه مدنی» تبدیل شدند و قدرت نهادسازی و میزان نقش و کیفیت عملکرد نهادهای مردمی و محلی در توسعه شکل گرفت که منافع گوناگونی (مانند تأمین معیشت، تفریح و حفاظت از طبیعت و تولید) طیف گسترده‌ای از گروه‌های اجتماعی را به هم پیوند می‌دهد (چورگو و همکاران، ۲۰۱۸، ۲۹۱).

در اندیشه وبر، سلطه بر اساس تقدیس قدرت حاکم و نظام‌هایی که از دیرباز وجود داشته‌اند، شکل می‌گیرد. در چنین نظام‌هایی، حاکمان بر پایه قواعد سنتی منصوب می‌شوند و از آنها به دلیل احترامی که سنت برایشان قائل است، پیروی می‌شود. در دولت‌های محلی، می‌توان به سلطه پدر بر اعضای خانواده، سلطه رئیس خاندان بر اعضای خاندان و رئیس طایفه و قبیله بر طایفه و قبیله تا سلطه ارباب و فرمانروا و پادشاه بر رعایای خود اشاره کرد (فولادیان و جلالی‌پور، ۱۳۹۵: ۶۱). اما در فرهنگ‌های زبان فارسی، واژه قدرت و زور تقریباً مترادف در نظر گرفته شده و در معنای «توانستن»، «توانایی داشتن» و همچنین مترادف با کلمه «استطاعت» و به معنای قوه‌ای که واجد شرایط تأثیرگذاری باشد به کار رفته

و نیز به «صفتی که تأثیر آن بر وفق اراده باشد» معنا شده است. اما در فرهنگ غرب، واژه‌هایی مثل **Authority** و **Power** معادل کلمه «قدرت» به کار رفته که به معنی استعداد و توانایی انجام کار است و واژه **Force** معادل کلمه «زور» در معنای عمل یا رفتار فیزیکی خشونت‌آمیز برای دستیابی یا رسیدن به هدف به کار رفته است (زارعی و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۷۰). فوکو معتقد است قدرت یک جوهر انتزاعی نیست که در خلأ معلق باشد؛ قدرت در درون انسان‌ها جای دارد. قدرت رابطه‌ای است که هر زمان شخص (یا گروهی از اشخاص) بتواند اراده خویش را بر دیگران تحمیل کند و آنها را - خواه بخواهند و خواه نخواهند - به فرمان‌برداری وادار کند، وجود خواهد داشت. قدرت نباید صرفاً در تملک طبقه یا دولت یا فرمانروایی خاص جست‌وجو شود؛ بلکه قدرت، راهبردی خاص است که در روابط قدرت معنا می‌یابد. اساساً قدرت، محصول و برآیند روابط و کثرت مناسبات نیروها و همچنین استراتژی‌هایی است که این مناسبات نیرو در آنها اعمال می‌شوند؛ نه اینکه منشأ و منبع آن، حاکمیت یا قانون یا دولت باشد. دولت صورت نهایی قدرت است، نه شکل اولیه آن (همان، ۷۷۰).

در این راستا، می‌توان بیان کرد هابز با ذاتی دانستن میل به قدرت در انسان‌ها، کنش‌های معطوف به سلطه را نیز مورد توجه قرار می‌دهد؛ زیرا معتقد است لازمه صیانت نفس، افزایش سلطه بر دیگران است. نکته مهم آنکه از نظر هابز، قدرت در معنای اجتماعی آن، صرفاً به معنای سلطه نیست؛ بلکه با مفاهیمی نظیر خیر و خوشی، ثروت و شهوت پیوند دارد (وفاجو و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۸۳). فوکو نیز در بحث قدرت مخالف استفاده از الگوی هابزی است و یادآور می‌شود که در تحلیل ماهیت قدرت معاصر و فراتر رفتن از حوزه محدود حاکمیت حقوقی و نهادهای دولتی، می‌توان نتیجه گرفت که قدرت انضباطی متفاوت از اصلاح و حاکمیت است و بر اعمال دیگران که آزاد هستند تأثیر می‌گذارد. «سلطه» اشاره به موقعیتی دارد که در آن، مقهور، فضای اندکی برای عمل دارد. سلطه به روابط نامتقارن قدرت اشاره دارد که در آن اشخاص تابع، به دلیل محدود شدن حاشیه آزادی‌شان توسط تأثیرات قدرت، فضای اندکی برای مانور دارند. در چنین روابطی، سلطه‌گران فرصت خوبی دارند تا بتوانند اراده خویش را بنا به گفته وبر، حتی «در برابر مقاومت کسانی که در کنش مشارکت دارند»، تحمیل کنند. به عبارت دیگر، سلطه الگویی خاص از اعمال قدرت است.

بهبود مدیریت روستایی شهرستان زبرخان در استان خراسان رضوی، بر اساس یک مطالعه کنش جمعی انتخاب شده است؛ زیرا پیامدهایی در روابط اجتماعی مدیریت روستایی دارد. نخست، این شهرستان منطقه جغرافیایی وسیعی را در بر می‌گیرد که به معنای حضور طیف متنوعی از بازیگران تأثیرگذار در قدرت، شامل مدیران و مردم است. دوم، ماهیت روستاهای آن، ریشه در وابستگی متقابل اجتماعی-قومی و قبیله‌ای دارد. همچنین از دید مدیریت نوین روستایی، فقدان الگوی مدیریتی، تعصبات طایفه‌گرایی و قوم‌گرایی، ضعف‌های زیرساختی و رفاهی در روستاها، و نیز فقدان حکمرانی شفاف در میان مردم محلی و مدیران روستایی، چالش‌های اساسی در این منطقه ایجاد کرده است. بنابراین، هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی است و به دنبال پاسخ به این پرسش کلیدی است که فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان در چه سطحی قرار دارد؟

۲- بنیان نظریه‌ای

یکی از معانی «قدرت» در فرهنگ لغت، استیلا و نفوذ است. بر اساس همین معنا، در سیستم مدیریت نوین روستاها (مدیریت مبتنی بر شورا و دهیاری)، تمامی افراد از اقشار و گروه‌های مختلف که قابلیت کسب اعتماد در جامعه روستایی داشته باشند، توانایی کسب قدرت، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در سطح روستاها را دارند. هدف پژوهش حاضر نیز شناسایی مؤلفه‌های قدرت در سیستم نوین مدیریت روستاهاست. از این رو، با مطالعه و بررسی متون علمی، گزارش‌ها و

تحقیقات انجام شده در حوزه مدیریت روستایی، برخی موارد مرتبط با تحقیق حاضر شناسایی و به عنوان پیشینه تحقیق ارائه شده است:

نادری مهدی (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بیش از ۵۸ درصد واریانس بازدارنده در هشت عامل موانع دانشی-انگیزشی، موانع ساختاری-مدیریتی، ضعف های حمایتی، موانع نگرشی اهالی، موانع مرتبط با شورا، ضعف های تأمینی در هماهنگی و موانع مالی تبیین شد.

سیدایی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عملکرد شاخص های مدیریت نوین روستایی نسبتاً ضعیف بوده است و در بین ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، کشاورزی و سیاسی)، به جز بعد اجتماعی با میانگین (۳.۰۶)، سایر ابعاد عملکرد مطلوبی نداشتند. بنابراین همفکری با شورای اسلامی، توان کافی مدیریت در حل مشکلات مردم، آگاهی از قواعد و قوانین، رضایت دهیار از شغل خود و مشورت با مردم، ۶۰.۱ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می کنند.

شمس (۱۳۹۴) گزارش کرد که با توجه به ویژگی های فرهنگی محلی و واگذاری اختیار حل مسائل منطقه ای به سطح محلی و در نهایت تقویت همگرایی و وفاق ملی، دولت می تواند طبق ماده ۷۷ قانون برنامه چهارم توسعه، با حفظ سازماندهی بسیط کشور، به برپایی نظام خودگردانی محلی معطوف به منطقه گرایی اقتصادی-اجتماعی اقدام کند و برخی صلاحیت ها را از حکومت مرکزی جدا و به مجامع محلی انتقال دهد.

رحمت الهی و همکاران (۱۳۹۴) بیان کردند که مشخصه اصلی دولت محلی کارآمد، تقویت شهروندان در حوزه عمومی با واگذاری بیشترین امور به آنهاست که تحکیم ساختار محلی را در پی دارد. هدف غایی از ایجاد حکومت پایدار و کارآمد محلی، نخست تقویت حس تعهد به ارزش های دموکراتیک است و سپس تلاش در مسیر اثبات حقانیت مشارکت شهروندی.

برقی و صالحی (۱۳۹۵) نتیجه گرفتند که نظام مدیریت روستایی ایران در طول سالیان، به لحاظ ساختارهای اجتماعی، دستخوش دگرگونی های پیچیده ای بوده است و متأسفانه خلأ مدیریت کارآمد و اصولی در روستاها طی ادوار مختلف، مشکلات عدیده ای را برای روستاییان ایجاد کرده است. در مدیریت محلی نوین روستایی، دهیاری ها از آغاز تشکیل تاکنون، با مشارکت مردم و کمک های دولت، اقدامات مؤثری در توسعه روستایی انجام داده اند. اجرای طرح هادی، برنامه خدمات عمومی و برنامه خدمات اجتماعی-اقتصادی سه فعالیت عمده دهیاری ها را تشکیل می دهند که هر سه در چارچوب توسعه روستایی قرار می گیرند و بیشترین تأثیر را در توسعه مدیریت روستایی از نظر عمرانی داشته اند.

آبیار و همکاران (۱۳۹۶) نتیجه گرفتند که در ایران معاصر، حکومت های محلی سابقه چندانی ندارند و سابقه شکل گیری اندیشه ها و قوانین مربوط به این حوزه به سال ۱۲۸۵ شمسی و همزمان با آغاز عصر مشروطه بازمی گردد. البته دولت محلی در ایران پیش از انقلاب مشروطه، به صورت سنتی، منصوبی و غیر دموکراتیک بوده است؛ اما ایجاد دولت محلی مدرن از انقلاب مشروطه آغاز شده و تاکنون تحولات بسیاری را تجربه کرده است. نام دولت محلی در ایران، «انجمن بلدیة» یا «انجمن شهر» پیش از انقلاب اسلامی و «شوراهای اسلامی» پس از انقلاب اسلامی بوده است.

همتی (۱۳۹۷) بیان کرد که دولت ژاپن در مسیر توسعه ملی، نقش و صلاحیت گسترده ای برای حکومت های محلی قائل شده است و از طریق سازوکار نظارتی دقیق، باعث کارآمدی و اثربخشی آنها شده است؛ به گونه ای که دولت ملی صرفاً مسئول انجام وظایفی در امور مربوط به ژاپن در جامعه بین المللی و سیاست ها و پروژه هایی است که باید از منظر ملی یا در سطح و مقیاس ملی اجرا شوند. این موضوع می تواند برای نظام حقوقی-سیاسی کشور ما در مدیریت محلی، بسیار مفید باشد.

موسوی و همکاران (۱۳۹۸) گزارش کردند که در بین شاخص‌های هشت‌گانه، میانگین چهار شاخص مشارکت، پاسخ‌گویی، شفافیت و عدالت، بیشتر از میانگین مبنا بود؛ اما چهار شاخص کارایی، قانون‌مداری، مسئولیت‌پذیری و اجتماع‌پذیری از میانگین مبنا کمتر بوده‌اند و در نتیجه، ضعف عملکرد دهیاری‌ها در این شاخص‌ها از دیدگاه پاسخ‌گویان نشان داده می‌شود.

ایمانی و همکاران (۱۳۹۸) به این نتیجه رسیدند که در میان ابعاد چهارگانه مورد بررسی، مدیریت نوین روستایی فقط در بعد زیست‌محیطی و تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی تا حدی موفق بوده است؛ اما در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، اثرگذاری مثبتی نداشته است.

عطایی و همکاران (۱۳۹۹) نتیجه گرفتند که میان عملکرد شوراهای دهیاران با تحولات اقتصادی و اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی کهریزک، همبستگی ضعیفی وجود دارد؛ به‌طوری که تحولات اقتصادی و اجتماعی این روستاها با تأکید بر مدیریت نوین روستایی، چندان قابل‌ملاحظه نیست. بر اساس رتبه‌بندی فازی ممدانی، برخی روستاها تحولات متوسط رو به پایین و برخی، تحولات بسیار کمی را نشان می‌دهند.

حجاریان (۱۴۰۲) گزارش کرد که بین معیارهای چهارگانه مدیریت نوین روستایی، معیار مسئولیت‌پذیری تأثیرگذارترین و معیار ابتکار تأثیرپذیرترین معیار بود و معیار مسئولیت‌پذیری به‌عنوان بااهمیت‌ترین معیار مدیریت نوین روستایی شناخته شد.

ایمانی و مجیدی (۱۴۰۳) به این نتیجه رسیدند که عوامل مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی در پیش‌برد و بازدارندگی مدیریت روستایی تأثیرگذار هستند. در عناصر پیش‌برنده، مقدار اثر عوامل مدیریتی ۰.۸۳، اقتصادی ۰.۸۷، اجتماعی ۰.۹۷ و محیطی ۰.۸۵ است. همچنین در عناصر بازدارنده، مقدار اثر عوامل مدیریتی ۰.۸۳، اقتصادی ۰.۷۹، اجتماعی ۰.۷۶ و محیطی ۰.۷۵ برآورد شده است.

رحمان (۱۹۸۱) دریافت که قدرت اقتصادی و اجتماعی رهبران محلی به میزان مالکیت زمین بستگی دارد و سطح تحصیلات نیز دارایی مهمی برای دسترسی به رهبری است. چنین رهبرانی با دولت و منابع درآمدی ارتباط نزدیکی دارند. حسین (۲۰۰۶) در تحقیق خود نتیجه گرفت که سیاست سازمان‌های غیردولتی در منطقه محلی، با تغییر نظام‌های سیاسی در سطح ملی همراه است و این تغییرات، زمینه را برای تعارض یا همکاری نخبگان سازمان‌های غیردولتی مهیا می‌کند.

گراهام (۲۰۱۴)، به این نتیجه رسید که تعاملات بین اعتماد و قدرت برای بهبود توسعه روابط مثبت و منفی میان بازیگران گوناگون، مؤثر است. هنگامی که اعتماد و قدرت هم‌افزا عمل می‌کنند، مدیران و کارکنان دولت، تمایل بیشتری به تبادل اطلاعات و حمایت اجرایی دارند. اما در صورت تعارض این دو، اجتناب، جدایی، مقاومت و تلافی شکل می‌گیرد. دو و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که آگاهی زیست‌محیطی بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۵ افزایش یافته است و عمدتاً در رفتار زیست‌محیطی بهتر و درک وضعیت محیطی به دلیل بهبود زیرساخت‌های روستایی و مقدار بیشتری از اطلاعات ارائه شده به ساکنان روستایی در مورد محیط‌زیست تجلی یافته است. محل سکونت تأثیر قابل توجهی بر آگاهی زیست‌محیطی پاسخ‌دهندگان داشته است، ساکنان روستاهای زیست‌محیطی نسبت به کسانی که در روستاهای کشاورزی مشترک زندگی می‌کردند، آگاهی زیست‌محیطی بالاتری داشتند. به نظر می‌رسد که این نشان‌دهنده یک رابطه مثبت بین جامعیت اقدامات مدیریت زیست‌محیطی اجرا شده به صورت محلی و آگاهی زیست‌محیطی است. همچنین جهانی بودن مسائل محیطی از اهمیت عوامل اجتماعی-اقتصادی و جمعیتی در تعیین میزان آگاهی زیست‌محیطی کاسته است. با این حال، باید به رفتار بیرونی و احساسات درونی روستاییان مانند نگرش آنها به سیاست‌های

مدیریت دولتی توجه بیشتری شود. این یافته‌ها پیامدهای سیاستی مهمی را به همراه دارد که به ارتقای آگاهی زیست محیطی در جوامع روستایی چین و اتخاذ تدابیر مدیریت زیست محیطی مؤثرتر مربوط می‌شود.

بولشاکوا و همکاران (۲۰۱۹)، با هدف شناسایی عناصر کلیدی سیستم مدیریت توسعه پایدار مناطق روستایی ارائه شده و مشکلات اصلی در عملکرد به این نتیجه رسیدند که مجموعه‌ای از اقدامات برای بهبود وضعیت فعلی تدوین شود، آنها بیان کردند که مشکلات مطرح شده را می‌توان با استفاده از یک رویکرد یکپارچه حل کرد. این مقاله چالش‌ها و جهت گیری‌ها را برای بهبود مدیریت توسعه پایدار مناطق روستایی در منطقه نیژنی نووگورود شناسایی کرد.

یورکووا و همکاران (۲۰۲۰)، به این نتیجه رسیدند که افزایش سهم محصولات کشاورزی چشم انداز پر سود بسته به ویژگی‌های اقلیمی و اقتصادی ریزمنطقه‌های مختلف منطقه، بر تجهیز مجدد فناوریانه شاخه‌ها تأکید دارد. تولید محصول همه اینها باعث ایجاد بودجه داخلی برای توسعه تولید و حوزه اجتماعی روستا می‌شود. روش نوآورانه و سرمایه‌گذاری مبتنی بر انباشت ابزار از منابع مختلف در صندوق منطقه‌ای و تعیین جهت‌گیری پروژه‌های متمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها و افزایش جذابیت سرمایه‌گذاری و فعالیت نوآورانه است. با شروع پروژه‌ها توسط مقامات، ساختارهای تجاری، جمعیت و اعطای وسایل از صندوق، جهت‌گیری‌های مختلف نوآورانه و سرمایه‌گذاری برای مناطق روستایی با در نظر گرفتن تخصصی شدن شاخه‌ها و ارزیابی نیازهای آنها توسعه می‌یابد.

نورالینا و همکاران (۲۰۲۳) به این نتیجه رسیدند که پروژه‌های هوشمندی که دنبال می‌شوند اغلب با شکل‌گیری جوامع و محیط‌های انعطاف‌پذیر مرتبط هستند. همچنین نتایج حاکی از احتیاط بیشتر شهرداران در اجرای پروژه‌های هوشمند نسبت به کارشناسان است. شهرداران آنها را انتقادی‌تر می‌دانند، آنها فاقد منابع مالی برای اجرای آنها هستند و همچنین به دلیل اطلاعات ضعیف، از دیدگاه خود در مورد پروژه‌های هوشمند مطمئن نیستند. شهرداران از بهبود حمایت نهادی و مشاوره‌ای دولت و مناطق که فرآیند تصمیم‌گیری در زمینه انتخاب راه حل‌های هوشمند مناسب را تسهیل می‌کند و به استفاده شدیدتر از راه حل‌های هوشمند در توسعه دهیاری‌ها کمک می‌کند، استقبال خواهند کرد.

با توجه به مطالعات و پیشینه صورت گرفته در داخل و خارج از کشور و مقایسه با سایر پژوهش‌ها، می‌توان گفت که موضوع «ارزیابی فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی» تاکنون در کشور یا استان مورد مطالعه، انجام نشده است (تا جایی که محققان اطلاع دارند) و از این نظر، پژوهشی نو به‌شمار می‌رود. همچنین دیگر تحقیقات عمدتاً بر اثرات و پیامدهای مدیریت نوین روستایی متمرکز بوده‌اند و بر منافع فردی و خصوصی مدیران روستایی تأکید داشته‌اند؛ درحالی‌که در بسیاری از موارد، جنبه‌های توسعه پایدار روستایی مورد غفلت واقع شده‌است. بنابراین، مزیت اساسی این پژوهش آن است که به توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین و پیامدهای آن در منطقه توجه ویژه‌ای داشته و نتایج آن می‌تواند به‌عنوان راهنمایی برای مدیران و برنامه‌ریزان در سایر مناطق کشور مورد استفاده قرار گیرد.

الف- قدرت و قدرت محلی

نظریه سیکل قدرت نخستین بار توسط چارلز دوران در اوایل دهه ۹۰ میلادی مطرح گردید و سپس در محافل علمی و دانشگاهی اشاعه یافت. این نظریه، یک مفهوم کلی در علوم اجتماعی است که قانون اصلی آن توجه به لحاظ محتوایی و تعادل میان قدرت و نقش است. بر طبق این دیدگاه، نقش هر بازیگران تابعی از قدرت آنها است. هماهنگی و تعادل میان قدرت و نقش موجب رضایت و صلح می‌گردد. البته رابطه معکوس نیز مصداق دارد (یزدانی و حسنی ۱۳۹۴: ۱۷۰). در همین رابطه، لوکس (۱۹۷۴) قدرت را توانایی دارندگان آن برای تبعیت یا اطاعت دقیق سایر افراد از اراده آنها می‌داند و واژه اقتدار را به عنوان یک ویژگی اجتماعی سازمان اجتماعی (مثلاً خانواده، شرکت یا دولت) می‌داند که در آن

قدرت از شناخت برخی صلاحیت‌های بیشتر در یک فرد یا خود شرکت گرفته می‌شود. اما واژه زور را نیز می‌توان در این چارچوب از قدرت متمایز کرد، به عنوان اجباری که صاحبان قدرت یا اقتدار به آن استناد می‌کنند، چه به صورت عمل یا تهدید باشد. اخیراً، نظریه پردازان اجتماعی مانند فونتانا (۱۹۸۸) اعتقاد دارد که در مورد قدرت بر نفوذ آن به عنوان یک نیروی توتالیزه کننده - هژمونی - تأکید دارد که به دولت یا اکثریت مردمی اجازه می‌داد از طریق یک قدرت نهادی فراگیر بر جامعه مسلط شوند و در نتیجه مردم محلی ممکن است نظرات متفاوت یا متناقضی در مورد دولت داشته باشند، سرکوب کنند. این امر باعث شده‌است که برخی از محققان بر جنبش‌های اجتماعی و سایر اشکال کنش یا مقاومت جمعی تمرکز کنند. دیگر نظریه‌پرداز تأثیرگذار قدرت، فوکو (۱۹۸۰) است که دیدگاه «دوگانه» از قدرت (مثلاً سلطه و مقاومت) را رد کرد و در عوض راه‌هایی را نشان داد که در آن قدرت چند بعدی، استراتژیک و محدود به فرآیندهای ثابت (نظم و انضباط و اقناع) است که موقعیت افراد دارای قدرت و بدون قدرت را حفظ می‌کند. برای درک ساختار قدرت محلی می‌تواند به طور مفید از بسیاری از این مفاهیم استفاده کرد. برای مثال، نخبگان محلی به نوبه خود با سطوح ملی و سلسله مراتب نهادی مرتبط هستند که به ایجاد و حفظ ساختار قدرت محلی در روابط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کمک می‌کنند. اشتاینر و فارمر (۲۰۱۴) معتقدند که «بسیاری از لفاظی‌ها در مورد قدرت‌های محلی گرای جدید مبتنی بر دیدگاه آرمان‌شهری متقابل، اخلاق اجتماعی و مسئولیت است، اما نمی‌تواند مشکلاتی را که تعدیل دولت برای جوامع و سازمان‌های اجتماعی محروم ایجاد می‌کند، بپذیرد و به طور انتقادی با مسائل قدرت، عدالت و توانمندسازی درگیر نمی‌شود. آنها بیان کردند که نقش ایالت محلی، توانمندسازی کردن آنها است که در مسئولیت بخشیدن به مناطق فردی برای رفع مشکلات محلی آزادتر هستند (اشتاینر و فارمر، ۲۰۱۸، ۱۲۱).

همان گونه که اشتاینرووسکی و وولون (۱۹۹۶) گزارش کرد، به احتمال زیاد جوامعی وجود دارند که در آنها مهارت‌ها و حساسیت‌های لازم برای مدیریت منطقی خود وجود ندارد. در کشور بنگلادش، درک جامعه شناختی از فرآیندهای سیاسی محلی و ساختار قدرت محلی این کشور کم رنگ است و این نشان از تأثیر متقابل پویایی‌های سیاسی در سطح محلی و تعامل آن با دولت و بازیگران گسترده‌تر است. بنابراین تاریخ اخیر کشور بنگلادش نشان می‌دهد که با وجود رکود در سطح کلان، بافت خرد پیشرفت‌های ملموسی در بخش‌های مختلف داشته است. درک پتانسیل ساختار قدرت محلی یک امر تحلیلی و در واقع سیاسی ضروری برای هدف دموکراتیک‌سازی جامعه بنگلادش است (حسین، ۲۰۰۶: ۲۳۰). هربرت بروکرتس و مردیت (۲۰۰۹) به طور خاص در مورد مدیریت روستایی بیان می‌کند که «با افزایش واگذاری مالکیت و مسئولیت توسعه روستایی به احتمال زیاد به مردم محلی، تنها می‌توان انتظار داشت که استراتژی‌های مبتنی بر جامعه برای خودیاری باعث افزایش تقسیم و افزایش مسئولیت مدیریت روستایی شود. این امر نشان می‌دهد که قدرت ناشی از مشارکت در توسعه جامعه ممکن است به طور نابرابر توزیع شود، به طوری که افراد دارای موقعیت اجتماعی بالاتر بیشتر در فعالیت‌های مدنی شرکت می‌کنند (بروکرتس و مردیت، ۲۰۰۹).

از دیرباز در مورد دموکراسی و نخبگان بر «نظریه نخبه‌گرایی دموکراتیک» متمرکز بوده است. همان گونه که جوزف شومپتر این بحث را با درک دموکراسی به عنوان «ترتیب نهادی برای رسیدن به تصمیمات سیاسی که در آن افراد [نخبگان] کسب می‌کنند، آغاز کرد. یعنی قدرت تصمیم‌گیری از طریق مبارزه رقابتی برای رأی مردم» (هایگلی، ۲۰۰۶، ۲۴۹). آثار متعددی که برای تأیید، رد یا اصلاح فرمول شومپتر بودند، دنبال شده‌است. مفهوم چندسالاری رابرت دال (۱۹۷۱) - نظامی که «به طور قابل ملاحظه‌ای عمومیت یافته و لیبرال شده‌است، یعنی بسیار فراگیر و به طور گسترده برای اعتراض عمومی باز است» - سهم کلیدی دارد. جووانی سارتوری (۱۹۸۷) فرمول‌بندی‌های شومپتر و دال را ترکیب کرد تا دقیق‌ترین بیانیه نخبه‌گرایی دموکراتیک را بسازد: «دموکراسی در مقیاس بزرگ رویه‌ای و / یا مکانیزمی است که (الف) یک چندسالاری باز ایجاد می‌کند که رقابت آن در بازار انتخابات است؛ (ب) قدرت را به مردم نسبت می‌دهد و (ج) به طور

خاص پاسخگویی رهبران به رهبری را اعمال می‌کند». همان گونه که سارتوری آن را خلاصه کرد، دموکراسی یک «چندسالاری انتخابی» است. بنابراین نخبه‌گرایی دموکراتیک معتقد است که وجود و قدرت نخبگان مانع از حکومت مردمی نمی‌شود؛ در تصمیم‌گیری برای رقابت نخبگان برای تصدی پست دولتی، مردم همچنان حکومت می‌کنند. این تئوری تعاملات بین توده مردم و نخبگان را به یک مرکز تحقیقاتی ثابت تبدیل کرده است، و مطالعات بی‌شماری را ایجاد کرده است که میزان همخوانی نظرات توده‌ها و نخبگان، میزان انعکاس تنوع جنسیتی، قومی، شغلی و دیگر توده‌ها در نخبگان را بررسی کرده‌اند. همچنین چگونگی پیوند مردم توده‌ای با نخبگان از طریق احزاب و ساختارهای استخدام شغلی، چگونگی رویکرد انتخابات، نخبگان را وادار می‌کند که به نارضایتی‌های توده‌ای واکنش نشان دهند، و اینکه چگونه توده‌ها و گروه‌های نخبه تعادلی باثبات دموکراتیک ایجاد می‌کنند (هایگلی و برتون، ۲۰۱۶، ۱۸). بنابراین با ایجاد دموکراسی، نخبگان می‌توان نخبگان دموکراسی‌ها را ایجاد می‌کنند و حفظ می‌کنند، همان گونه که همه انواع دیگر نظام‌های سیاسی را ایجاد و حفظ می‌کنند. دموکراسی‌ها قبل از هر چیز آفرینش نوع خاصی از نخبگان سیاسی هستند که من آن را یک نخبگان متحد با اجماع می‌نامند. این تشکیل نخبگان بسیار پیچیده‌تر از نخبگان حزبی است که نخبه‌گرایی دموکراتیک بر آنها متمرکز است. در مدیریت روستایی، قدرت به‌عنوان یکی از مفاهیم اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. نظریه‌های مختلفی در علوم اجتماعی و مدیریتی به توضیح و تحلیل قدرت پرداخته‌اند که در مدیریت روستایی نیز قابل تطبیق و استفاده هستند. در ادامه، برخی از نظریه‌های کلیدی مرتبط با قدرت آورده در جدول (۱) آمد است. این نظریه‌ها به تحلیل و درک پویایی‌های قدرت در روستاها کمک می‌کنند و ابزارهایی برای طراحی سیستم‌های مدیریت پایدار، عادلانه و مؤثر فراهم می‌آورند.

جدول ۱- نظریه‌های مرتبط با قدرت در مدیریت نوین روستایی

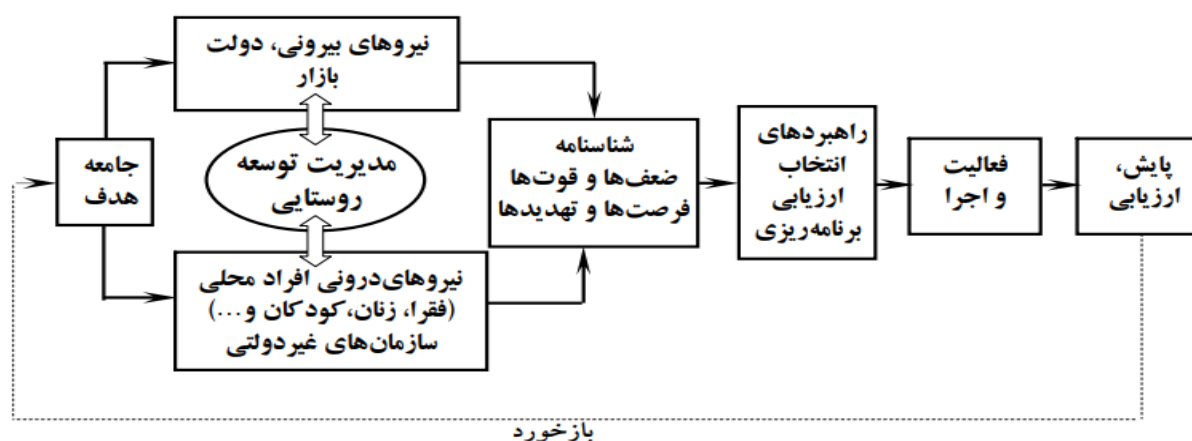
نظریه	تشریح
نظریه منابع قدرت	قدرت ناشی از دسترسی به منابع اقتصادی، سیاسی، یا اجتماعی است. در مدیریت روستایی، کسانی که منابع بیشتری (مانند زمین، آب، یا نفوذ اجتماعی) دارند، قدرت بیشتری نیز خواهند داشت.
نظریه تضاد	بر اساس این نظریه، قدرت ابزاری است که گروه‌های مسلط برای حفظ منافع خود در برابر گروه‌های ضعیف‌تر استفاده می‌کنند. در روستاها، این تضاد اغلب میان مالکان بزرگ و کارگران یا ساکنین عادی مشاهده می‌شود.
نظریه ساختارگرایی	این نظریه بر تأثیر ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی در توزیع قدرت تأکید دارد. در مدیریت روستایی، قدرت اغلب توسط نهادهای محلی مانند شوراهای روستایی یا بزرگان جامعه هدایت می‌شود.
نظریه کارکردگرایی	قدرت در روستاها برای حفظ نظم، هماهنگی، و دستیابی به اهداف مشترک به کار می‌رود. در این نظریه، قدرت ابزاری سازنده برای مدیریت منابع و حل تعارض‌ها است.
نظریه چرخش نخبگان	این نظریه بر تغییر و انتقال قدرت بین نخبگان جامعه تأکید دارد. در روستاها، گردش نخبگان می‌تواند از طریق انتخابات شوراهای محلی یا تغییرات در ساختار مدیریتی رخ دهد.
نظریه سلطه	این نظریه بیان می‌کند که قدرت اغلب از طریق سلطه یک فرد یا گروه بر دیگران اعمال می‌شود. در روستاها، این سلطه ممکن است ناشی از نفوذ سنتی، مالکیت زمین، یا منابع طبیعی باشد.
نظریه شبکه قدرت	قدرت به‌صورت شبکه‌ای از روابط میان افراد و نهادها تعریف می‌شود. در روستاها، شبکه‌های اجتماعی و روابط خانوادگی نقش کلیدی در توزیع قدرت دارند.
نظریه گفتمان	این نظریه بیان می‌کند که قدرت از طریق زبان و گفتمان ساخته و اعمال می‌شود. در مدیریت روستایی، گفتمان‌هایی درباره توسعه پایدار یا حقوق مالکیت ممکن است قدرت را شکل دهند.

منبع: نگارنده با استفاده از منابع قابل دسترس، ۱۴۰۳

ب- مدیریت نوین روستایی

توجه به ساختار مدیریت، یکی از محورهای اساسی در تحلیل مسائل روستایی است. روستاها به‌عنوان اولین واحدهای اجتماعی و قانون‌های استقرار انسان‌ها، دارای سازمان اجتماعی و مدیریت بوده‌اند؛ اما با مفهومی گسترده‌تر و

متفاوت از آنچه امروزه با عنوان علم یا فن مدیریت تدریس می‌شود، مطرح بوده‌اند (کلاته سادانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴۵). بنابراین، مدیریت روستایی فرایند سازمان‌دهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل‌دهی به سازمان‌ها و نهادها است. این سازمان‌ها و نهادها، وسایلی برای تأمین هدف‌های جامعه روستایی هستند و فرایندی چندجانبه شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در واقع، مدیریت نوین در روستا را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریت روستایی به‌شمار آورد؛ زیرا از هنگام دخالت دولت در مدیریت روستاها و تأسیس انجمن ده، مدیریت آنها همواره بر عهده انجمن یا شورای ده بوده است. با تأسیس دهیاری‌ها، افزون بر شورای روستا به‌عنوان قانون‌گذار و تصویب‌کننده برنامه‌های توسعه روستایی، مدیریت اجرایی امور روستا نیز به عهده دهیاری‌ها گذاشته شده‌است (حجاریان، ۱۴۰۲: ۱۱). از این رو، مدیریت نوین روستایی به‌عنوان مجموعه‌ای از سیستم‌هایی نظیر سازمان‌دهی محیط کار، پیشنهادها، اطلاع‌رسانی سریع و... که بر اساس تفکر بهبود مستمر استقرار یافته و با هدف افزایش بهره‌وری فعالیت می‌کند، تعریف شده‌است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۱). از دیدگاه طالب (۱۳۹۷)، مدیریت نوین روستایی علاوه بر داشتن اصول مدیریت (رهبری، برنامه‌ریزی، سازماندهی و...) باید معیارهایی همچون جامع‌نگری و جمع‌گرایی، انعطاف‌پذیری، ابتکار گرایی و مشارکت‌جویی را در خود داشته باشد تا بتواند موجبات مشارکت مردم محلی، توانمندسازی آنان و توسعه ظرفیت روستاییان را فراهم آورد و باید با تمام ویژگی‌های مدیریت نوگرا آشنا باشد تا از طریق پیاده‌سازی اصول مدیریت نوین، در جهت توسعه پایدار روستایی گام بردارد. از دیدگاه بیمیلی و بواتنگ (۲۰۱۵) ایجاد تشکلهای مدنی به شکل شبکه‌های کوچک اجتماعی سازمان‌دهی شده، می‌تواند از توانایی‌ها، استعدادها و خلاقیت‌های مناسب بهره‌گیرد و به مدیریت نوین روستایی کمک کند و در راستای سیاست‌گذاری توسعه پایدار روستایی به‌عنوان راهنمای عمل مناسبی به کار گرفته شود. زیرا به نهادسازی، ظرفیت‌سازی، توانمندسازی و توسعه مشارکتی توجه ویژه دارد؛ بنابراین مشارکت بازیگران در مدیریت روستایی، یک مسئولیت اجتماعی برای ایجاد دموکراسی از جانب آنهاست. در نتیجه می‌توان گفت مدیریت روستایی در واقع فرایند سازمان‌دهی و هدایت جامعه روستایی از طریق شکل‌دهی سازمان‌ها و نهادهای دخیل در اداره مناطق روستایی است که در شکل (۱) نشان داده شده‌است.

شکل ۱- فرایند مدیریت توسعه روستایی

ماخذ: رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۸

ج- بازیگران اصلی قدرت در مدیریت نوین روستایی

توجه به این نکته ضروری است که در این تحقیق، به‌طور کلی درباره بازیگران یا کنشگران صحبت نمی‌کنیم؛ بلکه پژوهش حاضر را به آن دسته از بازیگرانی محدود می‌کنیم که فعالانه در فرایندهای مدیریت روستایی، ایجاد شیوه‌های

جدید، روابط، شبکه‌ها و بررسی منابع و هویت‌های نوین که برای گسترش مدیریت روستایی مرکزی و استراتژیک مؤثر است، شرکت دارند. بنابراین، تفاوت‌های عمده زمانی و مکانی در نحوه ساخت اجتماعی فرایندهای مدیریت توسعه روستایی مشاهده می‌شود. زو (۲۰۱۹) معتقد است که دولت‌های محلی باید با تکیه بر ویژگی‌های مناطق یا شهرداری‌های کارآمدتر، با سازمان‌های فدرال همکاری کنند. این مقامات می‌توانند با سرعت و سازگاری بیشتری تغییرات حوزه اقتصادی و اجتماعی منطقه خود را منعکس کنند و از اعتماد بالاتری در جامعه برخوردار باشند. همچنین ایورکوا و همکاران (۲۰۱۹) بیان می‌کنند که رواج نهادهای محلی می‌تواند در ترکیب مجموعه قوانین غیررسمی و رسمی همکاری نماید. البته هر کشور نهادهای خاص خود را دارد که در روند توسعه و اصلاحات نهادی، هم‌زمان با تغییر محیط سازمانی، آداب و رسوم و قوانین دگرگون می‌شوند؛ در نتیجه نهادهای رابطه‌ای دوطرفه با قدرت و ساختار مدیریتی دارند و از توزیع حقوق و وظایف، اختیارات سیاسی و فرصت‌های اقتصادی حمایت می‌کنند. بر این اساس، نهادهای بر استراتژی بازیگران و توانایی آنها برای پیگیری اهدافشان تأثیر می‌گذارند. همچنین نهادهای در شکل دادن به درک مردم از معنا و نظم اجتماعی مؤثرند و زمانی معنا و مشروعیت می‌یابند که با نهادهای خاص مطابق باشند (انگبرگ-پدرسن، ۲۰۱۲: ۱۸۴).

در اروپا، مدیریت نوین روستایی عموماً توسط کشاورزان فعال شکل می‌گیرد تا امکانات جدیدی برای حفظ و گسترش فعالیت مزارعشان فراهم شود؛ درحالی‌که در برزیل، جنبش‌های اجتماعی نقش اصلی را در راه‌اندازی فرایندهای مدیریت روستایی ایفا می‌کنند و در چین، دولت به‌روشنی بازیگر اصلی به‌شمار می‌رود. این بدان معنا نیست که دولت در فرایندهای مدیریت روستایی برزیل و اروپا نقشی ندارد یا ابتکارات فردی (از نوع رایج در اروپا) در برزیل یا چین وجود ندارد؛ بلکه در هر کشوری، برحسب بازیگرانی که نقش مؤثری در اداره روستا ایفا می‌کنند، عملکرد متفاوتی دیده می‌شود.

در ایران، پس از اصلاحات ارضی و با فروپاشی نظام سنتی اداره روستا و حذف کدخدا از گردونه مدیریت روستایی، ساختار سیاسی و اجتماعی مدیریت روستا تحولات گوناگونی را تجربه کرده است. بعد از انقلاب اسلامی، تشکیلاتی با عناوینی چون خانه همیار، دفتر عمران روستایی و شوراهای اسلامی در روستاها شکل گرفتند که از آنها به‌عنوان مدیریت نوین روستایی نام برده می‌شود (کلاته سادانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴۵). به‌روشنی می‌توان گفت که مرکز قدرت در فرایندهای مدیریت روستایی در کشورهایی مانند چین، برزیل، اروپا و ایران متفاوت است و این امر پیامدهای عمده‌ای برای هر تلاشی در راستای شناسایی بازیگران اصلی درگیر در فرایندهای توسعه روستایی دارد. این بازیگران از نظر اجتماعی درون روابطی شکل می‌گیرند که اغلب به‌دلیل ضرورت ایجاد می‌شوند؛ البته گاه بازیگران می‌توانند این روابط را داوطلبانه، هدف‌گرا و آگاهانه برگزینند یا حتی بسازند (لانگ، ۱۹۸۵: ۲۰۱).

قدرت مدیریت روستایی ایران پیش از اصلاحات ارضی ۱۳۴۱، بر ساختاری سنتی استوار بود که رابطه مالک و زارع در محوریت آن قرار داشت. بیشتر مالکان چند روستا داشتند و معمولاً در شهرها زندگی می‌کردند؛ بنابراین افرادی را به‌عنوان نماینده در سطح روستا می‌گماشتند تا حافظ منافعشان باشند و هر روستا زیر کنترل «مباشر» قرار داشت. پس از مباشر، «کدخدا» قرار داشت که از نظر اجتماعی-اقتصادی، از متمولان روستا به‌شمار می‌آمد و در ارتباط با منبع قدرت (عمدتاً مالک) موظف به حفظ نظم در روستا بود. در نتیجه، ساختار قدرت به‌صورت سلسله‌مراتبی از مالک تا کدخدا اعمال می‌شد و کدخدا، که عامل داخلی روستا بود، قدرت را اعمال می‌کرد (لهسایی‌زاده، ۱۳۸۸: ۵۹). در واقع، کدخدا نماینده قدرت مطلق در روستا بود و به‌دلیل اختیاراتی که از سوی مالک و دولت به او تفویض شده بود، در تمامی ابعاد امنیتی، حفاظتی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی شخصی افراد مداخله می‌کرد. از سوی دیگر، روستاییان نیز این حق را کاملاً موجه می‌دانستند.

در دوره رضاشاه، تحولات اساسی در نظام مدیریت روستایی رخ داد که بارزترین نمونه آن تشکیل انجمن ده بود؛ اما در عمل، شیوه فعالیت این انجمن‌ها انحصاری محسوب می‌شد. افزون بر این، ممکن است انجمن دهات برای مهار

قدرت مالکان و تغییر شیوه نظارت و اجرای برنامه‌های دولت در روستاها شکل گرفته باشد. در دهه ۱۳۴۰، انجمن‌های دهات به‌عنوان نماینده رسمی دولت مطرح شدند و در همین دوران، قوانین دیگری همچون تشکیل سپاه ترویج و آبادانی، مدیریت روستایی را در ایران تحت تأثیر قرار داد. در اواخر دوره پهلوی، با تشکیل وزارتخانه‌ای جدید، تشکیلات مدیریت روستایی متحول شد و در سال ۱۳۵۳، قانون جدید تشکیل انجمن ده و دهیانی به تصویب رسید. اداره امور دهستان بر دوش دهمدار بود و دهمداران از سوی مرکز (وزارت کشور) برگزیده می‌شدند (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳: ۴).

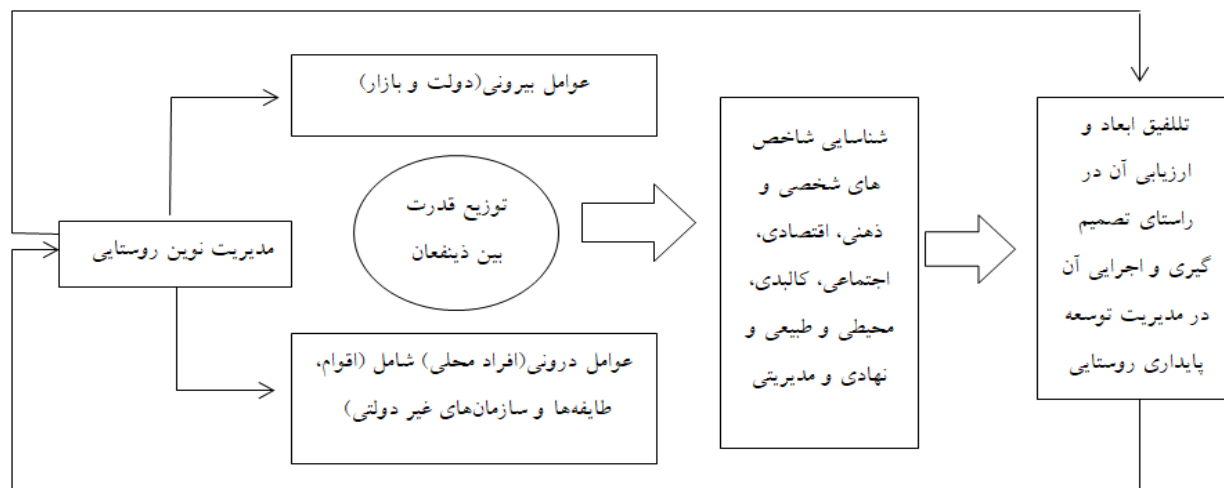
پس از پیروزی انقلاب اسلامی، از یک سو گروه‌های سیاسی گوناگون متمایل به شورایی کردن امور روستا بودند و از سوی دیگر، ارتباط بوروکراتیک میان ده و شهر قطع شده بود. افزون بر این، روستاییان نیز تمایل داشتند در امور روستا دخالت کنند. این شوراها اگرچه در ظاهر جانشین انجمن ده بودند، اما در عمل نمایندگان واقعی مردم و منتخبین واجد صلاحیت به‌شمار می‌آمدند. در سال ۱۳۶۵، جهاد سازندگی به‌عنوان نخستین نهاد متولی مدیریت روستایی در ایران مطرح شد و اگرچه در عمل به‌عنوان مدیریت رسمی روستا شناخته نمی‌شد، بخش عمده‌ای از امور مربوط به روستا بر عهده این نهاد بود. با این حال، علاوه بر جهاد سازندگی و بنیاد مسکن، شورای عالی کشاورزی، مراکز خدمات کشاورزی روستایی و عشایری، هیئت‌های هفت‌نفره واگذاری زمین، مراکز و خانه‌های بهداشت، مجتمع‌های بهزیستی، کمیته امداد و بسیج نیز قابل ذکرند. نقطه عطف تحولات روستایی ایران مربوط به قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی در سال ۱۳۷۵ است که در سال ۱۳۷۷، به وزارت کشور اجازه داده شد برای امور روستایی اقدام به تأسیس دهیاری‌ها کند. این امر تحولی شگرف در دو نهاد شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها که منتخب شوراهای و بازوی اجرایی قدرت در روستا محسوب می‌شوند، پدید آورد (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳: ۵؛ لهسایی‌زاده، ۱۳۸۸: ۶۱). در این راستا، با افزایش قدرت انتخاب ساکنان روستا و برچیده شدن ساختار سنتی گذشته، بازیگرانی جز دهیاران و شوراهای نیز در روستا نقش آفرینی می‌کنند. پژوهش حاضر به دنبال آن است که چه عواملی بر نقش آفرینی و توزیع قدرت میان ساکنان روستا تأثیرگذار بوده است. از این رو، توزیع قدرت در روستاها عاملی کلیدی در شکل‌گیری مسائل و چالش‌های کشورهای جهان سوم است. برای حل این مشکلات، نیاز به رویکردی جامع و مشارکتی است که بر تقویت نهادهای محلی، افزایش شفافیت، توزیع عادلانه منابع و مشارکت مردمی تمرکز کند و همین رویکرد بر این تحقیق حاکم است. همچنین، توجه به ویژگی‌های خاص هر روستا و شرایط محلی در طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه روستایی ضروری به نظر می‌رسد.

یافته‌های پژوهش مشکلی و نजारزاده نشان می‌دهد مدیریت روستایی می‌تواند با تکیه بر ظرفیت‌های محلی و توان‌های درونی هر منطقه، به‌ویژه در حوزه گردشگری و بوم‌گردی، زمینه رشد اقتصادی و اجتماعی را فراهم کند. تجارب عملی در ایران و سایر کشورها حاکی از آن است که هرچه سطح مشارکت و همکاری بین مردم محلی و نهادهای رسمی بالاتر باشد، بازتوزیع قدرت و منابع به‌صورتی عادلانه‌تر و کارآمدتر انجام خواهد شد (مشکی و نजारزاده، ۱۴۰۲).

با توجه به اهمیت ساخت‌وسازهای روستایی و نقش کلیدی دهیاران در نظارت بر این فرایند، برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بی‌توجهی به این نقش می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری به طرح‌های توسعه روستایی وارد کند و روند برنامه‌ریزی‌های عمرانی را با چالش مواجه سازد (عنابستانی و تکلو، ۱۴۰۲). از این رو، دهیاران به‌عنوان مدیران اصلی روستا در کنار سایر نهادهای محلی، نه تنها بر نحوه اجرای ضوابط قانونی مرتبط با ساخت‌وساز و رعایت حقوق عمومی مالکین تأکید دارند، بلکه با ارائه مشاوره فنی، افزایش آگاهی و جلب مشارکت مردمی تلاش می‌کنند زمینه توسعه کالبدی پایدار را فراهم آورد. تجارب این پژوهش‌ها نیز مؤید آن است که بهبود وضعیت نظارت دهیاران و تدوین ضوابط مدون در حوزه ساخت‌وساز می‌تواند بر ارتقای کیفیت زیست روستایی و پیشگیری از ساخت‌وسازهای غیرمجاز یا ناسازگار با بافت روستایی مؤثر باشد.

در همین راستا، می‌توان دریافت که دهیاران به‌عنوان بازیگران کلیدی قدرت در ساختار مدیریت محلی، صرفاً در نقش اجرای تصمیمات شورا یا اعمال نظرات نهادهای فرادست ظاهر نمی‌شوند، بلکه خود نیز بر مباحثی همچون نظارت بر ساخت‌وسازهای روستایی، هدایت فرایندهای توسعه‌محور و همکاری با نهادهای رسمی و مردمی تأکید دارند (عنابستانی و تکلو، ۱۴۰۲). از این رو، مداخله و نظارت دقیق دهیاران بر امور کالبدی، نه تنها باعث می‌شود روند توسعه با مشکلات کمتری مواجه شود، بلکه هم‌راستا با الگوی مدیریت نوین روستایی، به توزیع عادلانه‌تر قدرت و منابع در بین ذی‌نفعان نیز کمک می‌کند.

شکل ۲- مدل مفهومی تحقیق

۳. روش، تکنیک‌ها و قلمرو

این پژوهش در راستای شناسایی و ارزیابی فرآیند توزیع و جابجایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی است. نوع تحقیق کاربردی و روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی است و برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی (پرسشنامه و مشاهده) بهره گرفته شده است. بنابراین به‌منظور ارزیابی فرآیند توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی از شش شاخص (شخصی و ذهنی؛ اقتصادی، اجتماعی، اقدامات و دستاوردهای کالبدی، محیطی و طبیعی، نهادی و مدیریتی) به شرح جدول (۲) اقدام به تهیه و تدوین پرسشنامه مطابق با طیف لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی و ارزیابی شده‌اند.

جدول ۲- شاخص‌ها و گویه‌های استفاده شده در تحقیق

شاخص	گویه	منبع
شخصی و ذهنی (روایی)	دانش آکادمیک و دانشگاهی؛ دانش و مهارت خاص و فنی؛ انجام کارهای تشکیلاتی و تیم سازی و کارگروهی؛ مسئولیت پذیری؛ آموزش و آگاهی بخشی؛ پاسخگویی همگانی؛ شفافیت در کارها و تصمیمات؛ قانونمندی در همه شرایط؛ مشارکت پذیری و مشورت پذیری؛ شایستگی و درخور بودن سمت و عنوان برای او؛ تاثیرگذاری بر اطرافیان و توانایی القای نظرات؛ اعتماد و اطمینان به دیگران؛ اعتماد به نفس؛ خود برتر بینی نسبت به سایرین؛ ایجاد یا حفظ جایگاه اجتماعی	long, 1985, Hossain, 2006; Steiner & Farmer, 2018 (طالب (۱۳۹۷)،
اقتصادی	بالا بودن توان اخذ عوارض و بهای خدمات از اهالی روستا؛ توانایی معرفی و فروش محصولات در همکاری با کشاورزان؛ توسعه مشاغل خانگی و توانمندسازی بانوان؛ تشویق به ایجاد کارگاه‌های تولیدی؛ ایجاد و توسعه صنایع دستی در روستا؛ پیشبرد اهداف و برنامه‌های اقتصادی خود و بستگان؛ ایجاد شغل و درآمد کافی برای اهالی روستا؛ توسعه بیمه‌های حمایتی و پوششی برای کشاورزان و دامداران؛ تاثیر و کنترل بر قیمت نهاده‌ها و محصولات کشاورزی؛ استفاده از وام و تسهیلات کم بهره برای خود و اطرافیان؛ پیگیری تامین وام و تسهیلات کم بهره برای روستاییان؛	طالب (۱۳۹۷)، کلاته سادانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ یزدانی و حسنی ۱۳۹۴
بهره‌رسانی	انتقال خواسته مردم به مسئولین؛ شناسایی خانواده‌های بی سرپرست و اقدامات موثر؛ جذب مشارکت‌های مردمی و خیری؛ اطلاع رسانی و ارائه گزارش به مردم؛ دآوری و حل مشکلات خانوادگی و اختلافات گروه‌ها؛ حمایت از قوم و طایفه و بستگان؛ مشارکت اهالی در جلسات عمومی روستا؛ حضور فعال و بیشتر در جامعه روستایی؛ ایجاد و یا ارتقای جایگاه اجتماعی بین طایفه و خاندان؛ ایجاد و یا ارتقای جایگاه اجتماعی بین خانواده؛ دفاع از حقوق هم صنفان و همکاران؛ دفاع از حقوق طایفه و قومیت؛ حس وظیفه شناسی نسبت به دیگران؛ توسعه امکانات فرهنگی و تفریحی در روستا؛ تاکید بر حفظ آداب و رسوم و فرهنگ روستایی؛ افزایش مشارکت زنان در روستا؛ کاهش اعتیاد و طلاق و بزه‌های اجتماعی	Ye, Rao, & Wu, 2010; Hossain, 2006 (طالب (۱۳۹۷)، الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶؛ یزدانی و حسنی ۱۳۹۴
دستاوردهای کالبدی و اقدامات و اقدامات	حفظ و نگهداری اموال و تاسیسات روستا؛ حفظ نظافت و ایجاد مقررات بهداشتی؛ نظارت در امر ساخت و ساز روستا؛ تامین و تملک اراضی عمومی مورد نیاز روستا؛ پیگیری عقب نشینی کوچه‌ها برای بهسازی طرح‌ها؛ حفظ بافت سنتی روستا و توجه به اصالت آن؛ استفاده از مصالح بومی در ساخت خیابان‌ها و اماکن عمومی؛ اجرای جلوه‌های محیطی زیبار معابر روستا؛ توسعه فضای سبز روستا؛ توسعه فضاهای عمومی بیشتر از قبیل پارک و کتابخانه و...	Ye, Rao, & Wu, 2010; Hossain, 2006; Steiner & Farmer, 2018 (کلاته سادانی و همکاران، ۱۳۹۹
محیطی و طبیعی	شرایط محیطی، آب و هوایی و طبیعی و منطقه‌ای روستا در ایجاد رقابت برای کسب قدرت و جایگاه؛ اثر محیط و شرایط طبیعی روستا بر مشاغل فعال در روستا؛ شرایط اقلیمی مساعد جهت انواع فعالیت‌های کشاورزی؛ حفظ و بهره برداری از مناظر زیبای روستایی؛ حفظ تنوع محیطی گیاهی و جانوری؛ حفظ باغ‌ها و درختزارها و کاربری اراضی؛ یکپارچگی در بافت و زیبایی کالبدی روستا؛ برنامه ریزی مدیریت پسماند؛ جلوگیری از اتلاف و آلودگی منابع آبی و برداشت غیرمجاز	طالب (۱۳۹۷)، الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶؛ حجاریان، ۱۴۰۲

منبع: نگارندگان با استفاده از منابع قابل دسترس، ۱۴۰۳

جهت سنجش روایی پرسشنامه ابتدا در اختیار ۱۲ متخصصین (فرمانداری، بخشدار و مدیران روستایی) در حوزه مدیریت روستایی و جامعه شناسی روستایی قرار گرفت و روایی ابزار تحقیق سنجیده شده و شاخص‌ها و گویه‌های نهایی استخراج گردید. از پرسشنامه تدوین شده پیش‌آزمون قرار گرفت و پس از تایید اعتماد یا پایایی پرسشنامه جهت انجام مراحل میدانی تحقیق تدوین نهایی گردید.

جدول ۳- مقدار آلفای کرونباخ شاخص‌ها

شاخص‌ها	مقدار آلفا کرونباخ
ویژگی‌های شخصی و ذهنی	۰/۸۷۸
اقتصادی	۰/۸۰۴
اجتماعی	۰/۸۵۴
اقدامات و دستاوردهای کالبدی	۰/۷۱۵
محیطی و طبیعی	۰/۸۵۶
نهادهای مدیریتی	۰/۸۶۳

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از روش‌های آماری توصیفی (میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات) و استنباطی (آزمون t نمونه‌ای و تحلیل واریانس) و برای رتبه روستا و طبقه‌بندی آنها از مدل‌های مارکوس و مریک بهره

گرفته شد. جامعه آماری در این تحقیق از مجموع ۵۳ روستا شهرستان زبرخان ۲۸ روستا و آبادی که دارای شورای اسلامی و دهیاری بوده انتخاب شدند. روستاهای زیر ۱۰۰ خانوار در منطقه حذف گردید، دلیل تمرکز به معیار جمعیتی خانوار این است که جهت تحقق یافتن شاخص‌های فرایند قدرت و تعمیم پذیری آن‌ها، مناطق مورد مطالعه باید از حداقل ویژگی‌های جمعیتی مناسب بهره‌مند باشند تا در صورت رسیدن به نتیجه مطلوب بتوان نتایج را به سایر روستاهای با جمعیت کم‌تر تعمیم داد این روستاها دارای جامعه روستایی با جمعیتی حدود ۲۸۷۷۱ نفر جمعیت مطابق آمار مرکز بهداشت، سال ۱۴۰۲ می‌باشد. بنابراین تعیین حجم نمونه با بهره‌گیری از فرمول کوکران با خطای ۰/۰۵ صورت گرفته است تعیین تعداد نمونه‌ها با روش کوکران ۳۸۴ نمونه و با تسهیم به نسبت با جمعیت هر روستا با توجه به جمعیت روستایی شهرستان بصورت انتخاب تصادفی ساده می‌باشد تا اصل فرصت برابر برای انتخاب نمونه‌ها رعایت شده باشد (جدول ۲). برای سنجش روایی (با دسترسی به منابع مختلف داخلی و خارجی) و برای پایایی آن در تدوین و تنظیم پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS استفاده شد، که نشان از رضایت‌بخش بودن داده‌ها برای انجام تحقیق می‌باشد. نتایج حاصل از آن به ترتیب برای شاخص‌ها فرایند توزیع و جابجایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی با ۰/۸۷۸ ذکر شده‌است.

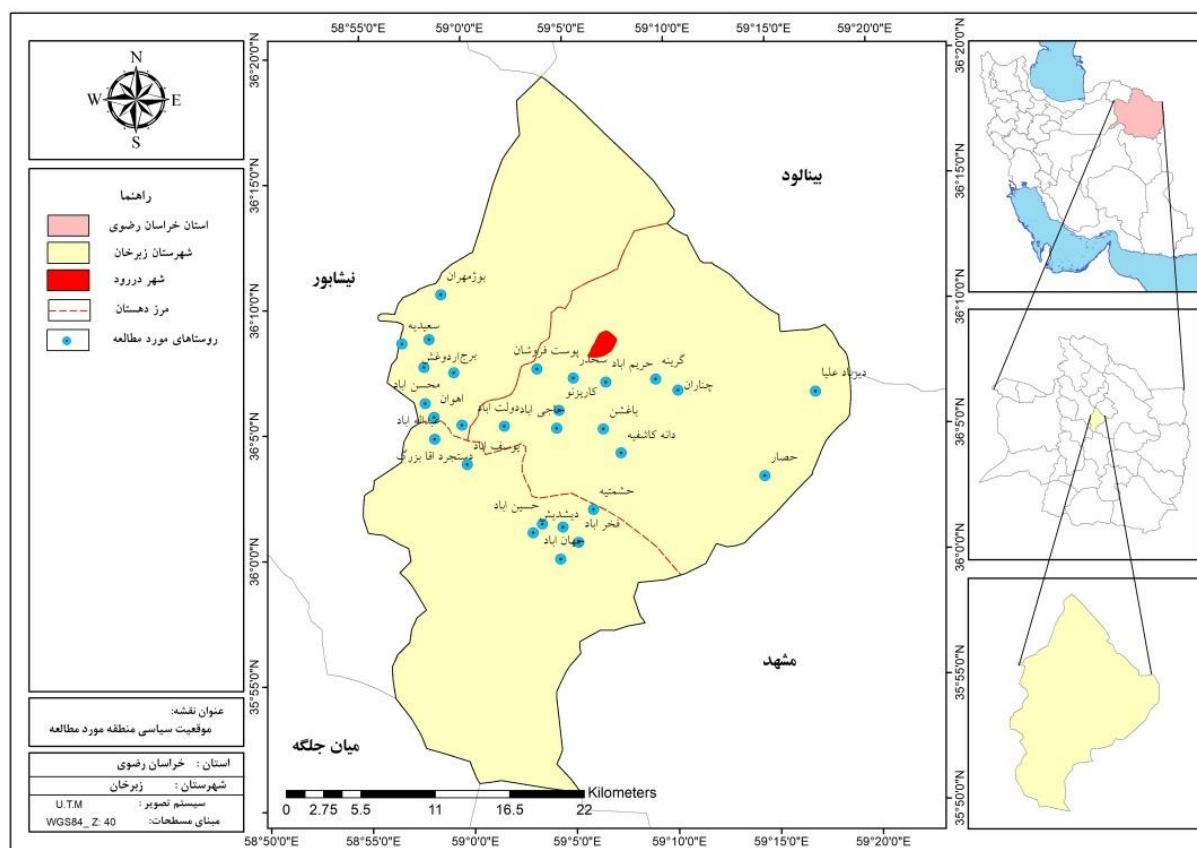
جدول ۴- روستاهای مورد مطالعه

ردیف	روستا	تعداد جمعیت	تعداد خانوار	حجم نمونه
۱	باغشن	۳۷۸۷	۱۱۹۹	۳۰
۲	اردوغش	۱۹۷۰	۶۲۴	۱۹
۳	بوژمهران	۲۲۰۷	۶۹۰	۱۸
۴	حاجی اباد	۴۸۴۹	۵۴۹	۱۷
۵	گرینه	۱۰۹۰	۴۳۹	۱۶
۶	چناران	۶۵۹	۲۳۴	۱۵
۷	برج	۱۸۱۹	۵۶۵	۱۵
۸	دستجرداقابزرگ	۱۲۳۰	۳۶۵	۱۴
۹	عبداله اباد	۱۴۰۱	۳۹۲	۱۴
۱۰	حصار	۱۱۰۵	۳۵۵	۱۴
۱۱	دیزبادعلیا	۵۴۸	۲۴۹	۱۳
۱۲	پوست فروشان	۱۰۷۶	۳۵۵	۱۳
۱۳	محسن اباد	۱۱۸۴	۳۴۰	۱۳
۱۴	دولت‌آباد	۶۹۹	۲۱۷	۱۳
۱۵	یوسف اباد	۸۸۷	۲۸۹	۱۲
۱۶	اهوان	۵۰۱	۱۷۱	۱۲
۱۷	کاریزنو	۷۳۹	۲۱۷	۱۲
۱۸	سعیدیه	۸۴۸	۲۰۴	۱۲
۱۹	دیشدیش	۶۰۹	۱۸۰	۱۱
۲۰	حشمتیه	۷۳۰	۲۲۳	۱۱
جمع کل		۲۸۷۷۱	۸۹۷۷	۳۸۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

این شهرستان با حدود ۵۸۰۰۰ نفر جمعیت دارای ۴ شهر قدمگاه، خرو، درود و اسحاق آباد است. دومین شهرک صنعتی بزرگ استان در این شهرستان واقع شده که به دلیل قرار گرفتن در حاشیه بزرگراه ترانزیتی مشهد-تهران دارا موقعیت برجسته‌ای می‌باشد. باغداری زراعت و دامداری به دلیل شرایط اقلیمی مناسب و آب و خاک مطلوب بیشترین رونق را در منطقه داراست.

نقشه ۱- روستاهای مورد مطالعه در تحقیق

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

یافته‌های توصیفی پاسخ گویان نشان می‌دهد که از بین ۳۸۴ نفر پاسخ‌گو؛ ۳۹/۲ درصد بین ۴۶-۵۵ ساله؛ ۵/۷ درصد بین ۱۲-۲۵ ساله؛ ۱۲/۵ درصد بین ۲۶-۳۵ ساله؛ ۲۴/۵ درصد بین ۳۶-۴۵ ساله و ۱۹/۶ درصد بالا ۵۵ ساله بودند. از نظر تحصیلات؛ ۵/۶ درصد بی‌سواد؛ ۱۶/۳ درصد زیر دیپلم؛ ۲۴ درصد دیپلم؛ ۵/۲ درصد فوق دیپلم؛ ۴۵ درصد لیسانس؛ ۵/۷ لیسانس است. افراد به لحاظ شغلی در ۵ گروه تقسیم‌بندی گردیده‌اند. از مجموع ۳۸۴ پاسخ‌گو، ۲ درصد بیکار، ۳۵/۴ درصد شغل کشاورز، ۱۷/۵ درصد دامدار، ۳۳/۴ درصد شغل آزاد و ۱۱/۷ درصد نیز کارمند دولتی هستند.

جدول (۵) اهمیت ویژگی‌های توصیفی شاخص‌های فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی را نشان می‌دهد. برای سنجش میزان اهمیت هر یک از عوامل یادشده و تعیین نقش هر یک از شاخص‌های تأثیرگذار، از طیف لیکرت استفاده شد. همان‌طور که جدول (۵) نشان می‌دهد، متغیر ویژگی‌های شخصی و ذهنی با میانگین وزنی (۳/۴۹) رتبه اول را به خود اختصاص داده است. این شاخص‌ها حاکی از آن است که فرایند توزیع

و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان، از نخستین اهداف روستاهای مورد مطالعه است و زمینه تأثیرگذاری آن بر مدیریت نوین روستایی را فراهم کرده است.

جدول ۵- اهمیت ویژگی توصیفی شاخص‌های تحقیق

شاخص	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
ویژگی‌های شخصی و ذهنی	۳/۴۹	۰/۷۵	۰/۲۲
اقتصادی	۳/۱۱	۰/۸۹	۰/۲۹
اجتماعی	۳/۲۱	۰/۷۲	۰/۲۲
اقدامات و دستاوردهای کالبدی	۳/۲۶	۰/۸۸	۰/۲۷
محیطی و طبیعی	۳/۱۰	۰/۸۳	۰/۲۷
نهادی و مدیریتی	۳/۲۳	۰/۸۴	۰/۲۶
کل	۳/۲۳	۰/۶۲	۰/۱۹

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

برای بررسی شاخص‌های تحقیق، از خطای استاندارد ضرایب کشیدگی و چولگی استفاده شد. به طوریکه که اگر مقدار خطای مذکور پایین‌تر از ۲- و یا بالاتر از ۲+ باشد، در آن صورت فرض نرمال بودن توزیع رد می‌گردد (حبیب پور و صفری، ۱۳۸۸: ۱۹۰-۱۹۱). همچنین اگر مقدار عددی ضرایب کشیدگی و چولگی بین ۱.۵- و ۱.۵+ باشد نیز توزیع شاخص‌های پژوهش نرمال است (جدول ۶). بر اساس نتایج جدول آزمون نرمال بودن در مورد شاخص‌های تحقیق، می‌توان گفت توزیع تمام شاخص‌های پژوهش نرمال است و در نتیجه، زمینه لازم برای انجام آزمون‌های مورد نیاز فراهم شده است.

جدول ۶- نرمال بودن توزیع شاخص‌های با استفاده از آزمون چولگی و کشیدگی

شاخص	چولگی		کشیدگی		نتیجه آزمون
	ضریب	خطا	ضریب	خطا	
ویژگی‌های شخصی و ذهنی	-۰/۲۷	۰/۱۲	-۰/۵۵	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
اقتصادی	-۰/۰۳	۰/۱۲	-۰/۸۰	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
اجتماعی	۰/۰۰	۰/۱۲	-۰/۶۹	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
اقدامات و دستاوردهای کالبدی	-۰/۲۰	۰/۱۲	-۰/۹۹	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
محیطی و طبیعی	۰/۱۹	۰/۱۲	-۰/۵۸	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
نهادی و مدیریتی	-۰/۱۴	۰/۱۲	-۰/۵۷	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن
کل	-۰/۰۴	۰/۱۲	-۰/۸۷	۰/۲۵	تأیید نرمال بودن

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

برای پاسخ به هدف تحقیق، یعنی ارزیابی فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان خراسان رضوی، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از طریق پرسش‌نامه در روستاهای نمونه و محاسبه میانگین عددی از دیدگاه پاسخ‌گویان بر پایه آزمون t تک‌نمونه‌ای، نشان‌دهنده متفاوت بودن شاخص‌های توزیع قدرت در روستاهای مورد بررسی است. با احتساب دامنه طیفی شاخص‌های بررسی‌شده (۱ تا ۵ بر اساس طیف لیکرت)، این مقدار برای تمامی شاخص‌ها بالاتر از حد مطلوب (۳) ارزیابی شده است و تفاوت معنادار آنها نیز برای همه شاخص‌ها کاملاً معنادار است. به عبارتی، یافته‌های تحلیل بیانگر فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت بر اساس شاخص‌های مدیریت نوین است و هدف مطرح‌شده را تأیید می‌کند.

متغیر ویژگی‌های شخصی و ذهنی (روانی) با گویه‌هایی همچون افزایش دانش آکادمیک و دانشگاهی، دانش و مهارت خاص و فنی، انجام کارهای تشکیلاتی و تیم‌سازی و کار گروهی، مسئولیت‌پذیری، آموزش و آگاهی‌بخشی، پاسخ‌گویی، شفافیت در کارها و تصمیمات و مشارکت‌پذیری بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است. با توجه به افزایش تحصیلات آکادمیک در میان روستاییان - به‌ویژه جوانان - این مسئله یکی از مهم‌ترین عوامل نقش‌آفرینی این قشر در روستاها به‌شمار می‌رود. شایان ذکر است که این افراد، با توجه به تحصیلات خود احساس می‌کنند می‌توانند در روستا مؤثر باشند و از این‌رو به دنبال کسب قدرت رفته‌اند تا زمینه اجرای ایده‌ها و تفکراتشان را فراهم کنند. همچنین گویه «داشتن دانش و مهارت خاص و فنی» سبب مراجعه ساکنان روستا به این افراد شده است که بستر ایجاد نفوذ، نقش‌آفرینی و کسب قدرت را برای آنها تسهیل می‌کند. افزون بر این، گسترش تفکر تیم‌سازی و کار تشکیلاتی به‌ویژه در مساجد، هیئت‌های مذهبی، پایگاه بسیج و گروه‌های کشاورزی و دام‌داری، زمینه دستیابی برخی از افراد را به قدرت فراهم نموده است.

متغیر اقدامات و دستاوردهای کالبدی با میانگین (۳/۲۶) دارای اهمیت بسیار بالایی در مدیریت نوین روستایی است. در این شاخص، گویه‌های گوناگونی از دیدگاه جامعه محلی سنجیده و ارزیابی شده است. بر این اساس، می‌توان گفت که فرایند توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی متأثر از شرایط کالبدی و عینی مانند حفظ نظافت و اجرای مقررات بهداشتی، نظارت بر ساخت‌وسازهای روستایی، تأمین و تملک اراضی عمومی مورد نیاز روستا، پیگیری عقب‌نشینی کوچه‌ها برای بهسازی طرح‌ها، حفظ بافت سنتی روستا و توجه به اصالت آن، استفاده از مصالح بومی در معابر و اماکن عمومی، زیباسازی معابر روستایی، توسعه فضای سبز، افزایش فضاهای عمومی نظیر پارک و کتابخانه بوده است. از آنجا که تغییرات کالبدی در روستا جنبه عینی و آشکار تری دارد، بسیاری از دهیاران و اعضای شوراهای این حوزه نقش‌آفرینی بیشتری کرده‌اند و حتی گروهی از روحانیون نیز با بزرگ‌تر کردن مساجد و هیئت‌ها در جهت کسب قدرت گام برداشته‌اند.

بعد نهادی - مدیریتی که میانگین (۳/۲۳) یکی دیگر از شاخص‌های مهم و مؤثر در تسریع فرایند انتقال و کسب قدرت در مدیریت نوین روستایی در روستاهای مورد مطالعه است. از دیدگاه جامعه محلی، نهادهای حاکمیتی (فرمانداری و بخشداری) در ایجاد رقابت برای تأثیرگذاری بر اهالی روستا مهم بوده‌اند تا اهداف دولت در سطح روستا محقق شود. به‌طوری‌که این امر به بهبود ارتباط و هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های مدیریتی انجامیده و کیفیت خدمات اداری در امور روستایی را بالاتر برده است. گویه‌هایی مانند استفاده از ارتباطات اداری و نهادی برای پیشبرد اهداف شخصی یا طایفه‌ای، ایجاد منابع مالی پایدار برای روستا، تأمین اعتبارات زیرساختی، توسعه تجهیزات مورد نیاز دهیاری، ارتقای درجه روستا و دهیاری یا تبدیل روستا به مرکز دهستان / بخش / شهر در این شاخص مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ارتباط با مراکز قدرت و توانایی اثرگذاری در تصمیمات روستا و مدیریت شهرستان، جذابیت این متغیر را دوچندان کرده و موجب ورود افراد بیشتری به فرایند قدرت و شکل‌دهی به توزیع و انتقال قدرت در روستاهای مورد مطالعه شده است.

از دیدگاه مردم محلی بعد اجتماعی که میانگین (۳/۲۱) از دیگر شاخص‌های تأثیرگذار در توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی است. در این بخش، ۱۷ گویه سنجیده شد و نتایج نشان داد که هر کدام نقش بسزایی در توزیع و تسریع انتقال قدرت دارند. برای نمونه، توجه به خواست‌های مردمی توسط مسئولان، شناسایی خانواده‌های بی‌سرپرست و حمایت از آنها، پشتیبانی از اقوام و بستگان در هر روستا برای ارتقای جایگاه اجتماعی درون طایفه و خانواده از مواردی است که مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، جذب مشارکت‌های مردمی و خیریه، افزایش مشارکت زنان در روستا و حضور فعال‌تر در جامعه روستایی، امکان دآوری و حل مشکلات خانوادگی و اختلافات گروهی را در جلسات عمومی روستا فراهم کرده است. در این شرایط، کنشگران می‌توانند با دفاع از حقوق هم‌صنفان و همکاران و حمایت از حقوق طایفه و قومیت، حس وظیفه‌شناسی خود را بیش از پیش نشان دهند.

شاخص اقتصادی که میانگین (۳/۱۱) دارای ۱۱ گویه از دیدگاه جامعه محلی است. یافته‌های این شاخص حاکی است که تشویق به بهره‌گیری از وام‌ها و تسهیلات کم‌بهره برای خود و اطرافیان و پیگیری تأمین تسهیلات کم‌بهره برای روستاییان، توسعه مشاغل خانگی و توانمندسازی زنان، ایجاد شغل و درآمد کافی، ایجاد و توسعه صنایع دستی در روستا، بیمه‌های حمایتی و پوششی برای کشاورزان و دامداران در توزیع و انتقال قدرت مؤثر بوده است. همچنین، توان اخذ عوارض و بهای خدمات از اهالی روستا، امکان معرفی و فروش محصولات با همکاری کشاورزان، پیشبرد اهداف و برنامه‌های اقتصادی شخصی و خانوادگی، و کنترل قیمت نهاده‌ها و محصولات کشاورزی همگی در تسریع و توزیع فرایند قدرت در سیستم مدیریت نوین روستایی تأثیرگذار بوده‌اند.

در شاخص محیطی و طبیعی که میانگین (۳/۱۰) را به خود اختصاص داده است ۱۰ گویه مورد ارزیابی قرار گرفت. در این شاخص؛ شرایط اقلیمی مساعد جهت انواع فعالیت‌های کشاورزی، شرایط آب و هوایی و طبیعی و منطقه‌ای روستا در ایجاد رقابت برای کسب قدرت و جایگاه؛ اثر محیط و شرایط طبیعی روستا بر مشاغل فعال در روستا؛ حفظ و بهره‌برداری از مناظر زیبای روستایی و... در رابطه با اثرگذاری بر فرایند انتقال قدرت در مدیریت نوین روستایی مورد ارزیابی قرار گرفت.

جدول ۷- ارزیابی میانگین توزیع شاخص قدرت در مدیریت نوین (آزمون t یک نمونه‌ای)

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره تی	درجه آزادی	میزان معناداری	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪
ویژگی‌های فردی	۳/۴۹	۰/۷۵	۱۲/۶۵	۳۸۳	۰/۰۰	۰/۴۹	۰/۴۱ - ۰/۵۶
اقتصادی	۳/۱۱	۰/۸۹	۲/۳۵	۳۸۳	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۲ - ۰/۲۰
اجتماعی	۳/۲۱	۰/۷۲	۵/۷۹	۳۸۳	۰/۰۰	۰/۲۱	۰/۱۴ - ۰/۲۹
اقدامات کالبدی	۳/۲۶	۰/۸۸	۵/۷۳	۳۸۳	۰/۰۰	۰/۲۶	۰/۱۷ - ۰/۳۵
محیطی و طبیعی	۳/۱۰	۰/۸۳	۲/۳۸	۳۸۳	۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۰۲ - ۰/۱۸
نهادی و مدیریتی	۳/۲۳	۰/۸۴	۵/۳۰	۳۸۳	۰/۰۰	۰/۲۳	۰/۱۴ - ۰/۳۱

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

در ادامه با توجه به اینکه در جدول آنوا مقدار مجذورات باقی‌مانده بزرگ‌تر از مجموع مجذورات رگرسیون است نشان دهنده، قدرت تبیین پایین مدل در توضیح تغییرات متغیرها است. بنابراین شاخص‌های ۶ گانه فرایند توزیع قدرت مدیریت روستایی در روستاهای زبرخان دسته بندی شد. نتایج آزمون آنالیز واریانس در جدول (۸) نشان می‌دهد که مقدار سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ است ($\text{sig} = 0.00$). بنابراین تفاوت میانگین فرایند توزیع قدرت مدیریت روستایی در روستاهای زبرخان مورد پذیرش قرار می‌گیرد. در واقع شاخص‌های ۶ گانه تحقیق در فرایند توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی مورد مطالعه مؤثر می‌باشد.

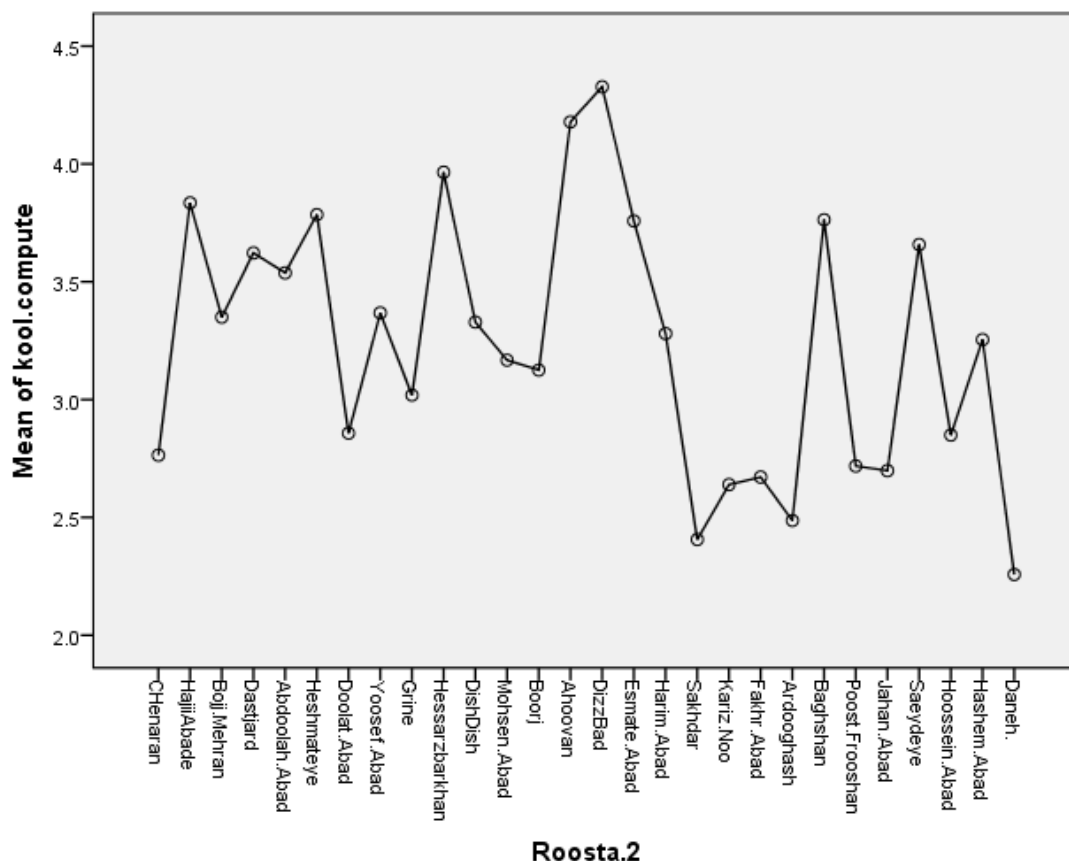
جدول ۸- نتایج تحلیل واریانس شاخص‌های توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی

شاخص	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	میزان معناداری
بین گروهی	۱۱۷/۴۷	۲۷/۰۰	۴/۳۵		
درون گروهی	۲۸/۹۷	۳۵۶/۰	۰/۰۸	۵۳/۴۷	۰/۰۰
مجموع	۱۴۶/۴۴	۳۸۳/۰			

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

بنابراین در شکل (۳) نیز میانگین شاخص فرآیند تغییر قدرت در مدیریت نوین روستایی قابل مشاهده می‌باشد. لذا همان گونه که در شکل مشاهده می‌شود، روستاهای دیزبادعلیا و اهوان بیشترین میانگین شاخص‌های فرآیند توزیع قدرت را به خود اختصاص داده‌اند.

شکل ۳- تفاوت معناداری روستاهای از نظر توزیع قدرت در مدیریت روستایی

با توجه به وجود اختلاف معنی دار بین روستاهای مورد مطالعه در زمینه فرآیند توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی، برای صحت و دقت انجام کار اقدام به رتبه بندی روستاهای مورد مطالعه با استفاده از مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره مارکوس و مریک شده‌است. بنابراین برای ارزیابی و سنجش روستاهای مورد مطالعه از نظر شاخص‌های ویژگی‌های شخصی و ذهنی؛ اقتصادی، اجتماعی، اقدامات و دستاوردهای کالبدی، محیطی-طبیعی و نهادی - مدیریتی بررسی شده‌است. همچنین برای وزن دهی به شاخص‌ها از نرم افزار مریک استفاده شده‌است. جدول (۹) میانگین شاخص‌های فرآیند توزیع و جابجایی قدرت در مدیریت نوین روستایی را در ۶ شاخص ذکر شده در روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۹- شاخص‌های روستاهای مورد مطالعه

روستاهای نمونه	توان شخصی و ذهنی	اقتصادی	اجتماعی	اقدامات کالبدی	اقدامات محیطی	اقدامات مدیریتی
چناران	۳/۴۷	۲/۴۳	۲/۴۶	۲/۵۲	۲/۷۱	۲/۹۹
حاجی آباد	۴/۲۲	۳/۷۴	۲/۸۲	۴/۰۰	۳/۶۳	۳/۶۰
مجدآباد	۳/۶۲	۳/۵۴	۳/۱۹	۳/۵۰	۳/۱۲	۳/۱۴
دستجرداقبزرگ	۴/۰۰	۳/۳۰	۳/۵۱	۳/۷۳	۳/۶۵	۳/۵۴
عبداله آباد	۳/۶۰	۳/۵۸	۳/۵۶	۳/۸۲	۲/۹۹	۳/۶۷
حشمتیه	۳/۸۸	۳/۸۳	۴/۰۲	۴/۰۰	۳/۵۱	۳/۴۸
دولت آباد	۳/۴۴	۲/۴۷	۲/۸۹	۲/۵۸	۲/۵۵	۳/۲۲
یوسف آباد	۳/۷۷	۲/۹۹	۳/۳۰	۳/۶۶	۳/۲۱	۳/۲۸
گرینه	۳/۱۳	۲/۸۶	۲/۹۲	۳/۰۴	۳/۱۱	۳/۰۵
حصار	۴/۲۴	۳/۹۲	۲/۸۹	۴/۰۱	۳/۷۸	۳/۹۶
دیشدیش	۳/۴۷	۳/۰۱	۳/۱۲	۳/۴۲	۳/۴۴	۳/۵۱
محسن آباد	۳/۴۳	۲/۹۷	۳/۱۹	۳/۳۸	۲/۷۴	۳/۳۱
برج	۳/۳۹	۳/۰۲	۳/۰۲	۳/۰۴	۳/۱۵	۳/۱۳
اهوان	۴/۴۷	۴/۰۷	۴/۱۷	۳/۹۱	۴/۳۱	۴/۱۵
دیزبادعلیا	۴/۲۳	۴/۳۳	۴/۲۶	۴/۴۳	۴/۳۷	۴/۳۵
عصمت آباد	۳/۷۶	۳/۷۵	۳/۹۸	۴/۰۶	۳/۳۰	۳/۶۸
حریم آباد	۳/۳۵	۳/۳۱	۳/۳۶	۳/۲۱	۳/۲۳	۳/۲۲
سخر	۳/۵۱	۲/۳۵	۳/۵۳	۲/۵۲	۲/۲۶	۲/۲۶
کاریزنو	۲/۶۳	۲/۵۰	۲/۷۰	۲/۶۷	۲/۵۱	۲/۸۲
فخرآباد	۳/۲۱	۲/۴۲	۲/۵۶	۲/۳۵	۲/۷۸	۲/۷۱
اردوغش	۳/۲۰	۲/۴۹	۲/۶۳	۳/۲۵	۲/۱۸	۲/۱۷
باغش	۳/۸۸	۳/۵۲	۳/۶۰	۳/۹۳	۳/۸۶	۳/۷۹
پوست فروشان	۳/۰۳	۲/۶۲	۳/۰۵	۲/۴۵	۲/۵۸	۲/۵۸
جهان آباد	۲/۷۰	۲/۴۲	۲/۷۰	۲/۵۸	۲/۹۴	۲/۸۵
سعیدیه	۴/۰۷	۳/۸۵	۳/۳۰	۳/۸۰	۳/۰۱	۳/۹۲
حسین آباد	۳/۲۴	۲/۷۶	۲/۸۱	۲/۸۷	۲/۷۳	۲/۶۸
دهنوهاشم آباد	۳/۴۴	۳/۱۷	۳/۴۲	۳/۲۸	۳/۰۸	۳/۱۴
دانه کاشفیه	۲/۴۸	۲/۰۴	۲/۲۴	۲/۲۵	۲/۲۲	۲/۳۰

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

قدرت اقتصادی: برخی روستاها نظیر حاجی‌آباد و اهوان با امتیازهای بالای اقتصادی، قدرت بیشتری در ایجاد بازارها و جذب سرمایه به‌دست می‌آورند؛ در نتیجه، زیرساخت‌های اقتصادی قوی‌تری داشته و روند توسعه را تسهیل می‌کنند. قدرت اجتماعی: روستاهایی مانند حشمتیه با امتیاز بالاتر در شاخص‌های اجتماعی، از نفوذ اجتماعی و مشارکت جمعی قدرتمندتری برخوردارند. این نفوذ می‌تواند زمینه‌ساز افزایش همبستگی، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها و شکل‌گیری نهادهای مردمی باشد.

قدرت کالبدی و مدیریتی: دیزباد علیا و حاجی‌آباد با امتیاز بالاتر در این شاخص‌ها، زیرساخت‌های کالبدی بهتر و مدیریت کارآمدتری دارند؛ این امر جایگاه آن‌ها را به‌عنوان روستاهای قدرت‌محور تحکیم می‌کند.

در ادامه، برای رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه در زمینه ارزیابی فرایند توزیع و جابه‌جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان (خراسان‌رضوی)، از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره و GIS استفاده شده‌است. روش‌های

چندمعیاره، از جمله Marcos که در سال ۲۰۲۰ ارائه شده، ابزاری نیرومند برای تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده محسوب می‌شوند. واژه Marcos برگرفته از حروف اول عبارت Measurement of Alternatives and Ranking According to Compromise Solution به معنای «سنجش گزینه‌ها و رتبه‌بندی بر اساس راه‌حل سازشی» است و امکان ارزیابی گزینه‌ها بر اساس معیارهای متعدد را فراهم می‌سازد. بهره‌گیری از روش مارکوس فازی، دسترسی به انتخاب‌هایی با عدم قطعیت کمتر را میسر می‌کند و نتایج را واقع‌بینانه‌تر و قابل اعتمادتر می‌سازد.

الف) روش وزن‌دهی

فرایند وزن‌دهی معیارها در این تحقیق از روش Merce استفاده شده‌است. این تکنیک، که در سال ۲۰۲۱ توسط کشاورز قربایی و همکاران با عنوان Method Based on the Removal Effects of Criteria ارائه شد، ایده‌ای جدید برای وزن‌دهی معیارها را مطرح می‌سازد و کارکردی شبیه روش‌های آنتروپی شانون، Critic و IDOCRIW دارد.

ب) نتایج مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره در ارزیابی قدرت روستایی

نتایج رتبه‌بندی با استفاده از دو تکنیک Merce و Marcos در جدول (۱۰) نشان می‌دهد که در زمینه توزیع فرایند قدرت در مدیریت نوین روستاهای نمونه، دیزباد علیا و اهوان بالاترین رتبه‌ها را کسب کرده‌اند. دلایل این امر عبارت‌اند از: بعد مشارکت بالاتر در برنامه‌های مدیریتی روستا. استفاده از ظرفیت همه افراد و گروه‌های محلی. تعیین برنامه و هدف‌گذاری با منفعت عمومی برای روستا و پرهیز از قدرت‌طلبی شخصی یا گروهی. اعتماد به تحصیل‌کردگان و افراد خلاق و سپردن مسئولیت‌ها به آنان.

در مقابل، دانه کاشفیه و سخدر از نظر استفاده بهینه از فرایند توزیع و جابجایی قدرت در مدیریت نوین، در انتهای فهرست قرار گرفته‌اند. برای روستای سخدر، می‌توان به موقعیت جغرافیایی روستا در نزدیکی دو شهر (قدمگاه و درود)، عدم تمرکز و برنامه‌ریزی اهالی و نخبگان برای سکونت در این روستا و فقدان انگیزه جهت پیشرفت و کسب قدرت در عرصه مدیریت نوین روستایی اشاره کرد.

جدول ۱۰- نتایج مدل Marcos در زمینه شاخص‌ها در روستاهای مورد مطالعه

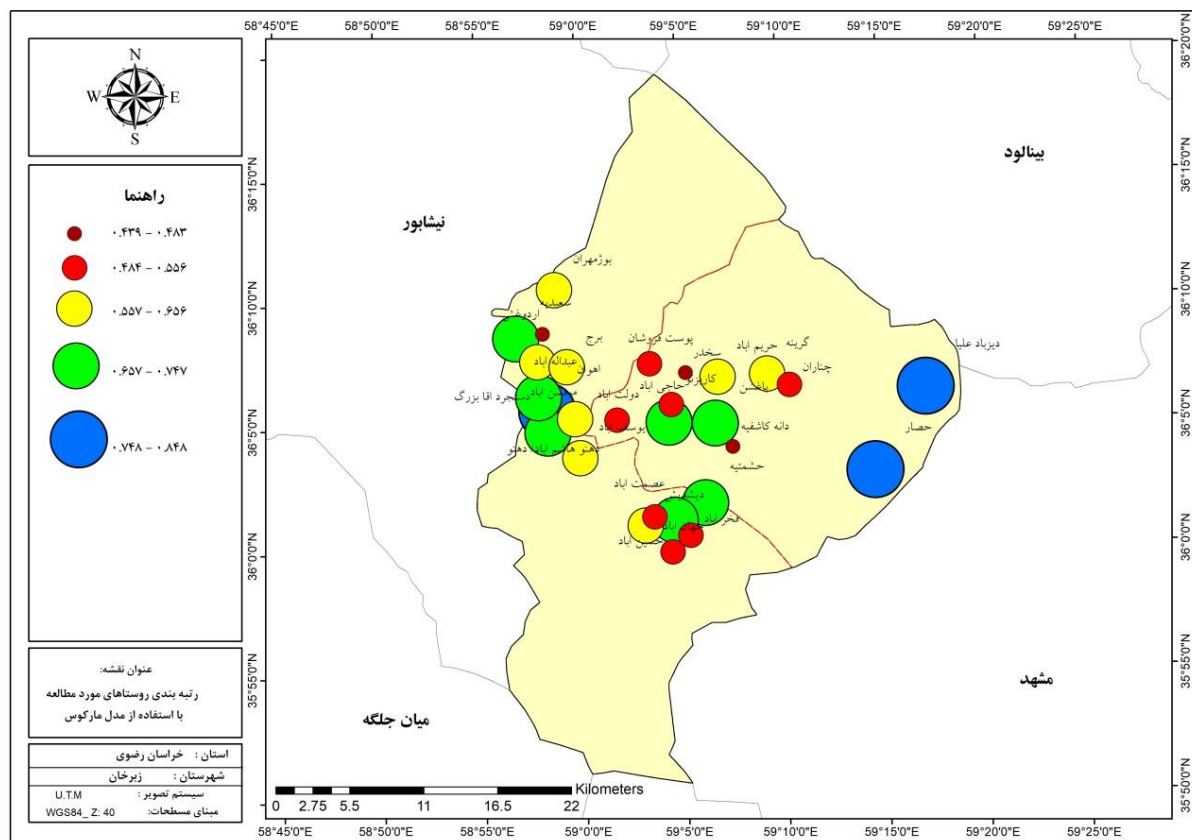
روستا	Si	(+K)F	(K)F	رتبه
چناران	۱/۲۴	۰/۳۴	۰/۵۴	۲۱
حاجی اباد	۱/۷۲	۰/۳۴	۰/۷۵	۴
بوژمهران	۱/۵۱	۰/۳۴	۰/۶۶	۱۱
دستجرداقابزرگ	۱/۶۳	۰/۳۴	۰/۷۰	۹
عبداله اباد	۱/۶۰	۰/۳۴	۰/۶۹	۱۰
حشمتیه	۱/۷۱	۰/۳۴	۰/۷۴	۵
دولت اباد	۱/۲۸	۰/۳۴	۰/۵۶	۱۹
یوسف اباد	۱/۵۱	۰/۳۴	۰/۶۵	۱۲
گرینه	۱/۳۶	۰/۳۴	۰/۵۹	۱۸
حصار	۱/۷۹	۰/۳۴	۰/۷۷	۳
دیشدیش	۱/۵۰	۰/۳۴	۰/۶۵	۱۳
محسن اباد	۱/۴۳	۰/۳۴	۰/۶۲	۱۶
برج	۱/۴۱	۰/۳۴	۰/۶۱	۱۷

روستا	Si	(+K)F	(K)F	رتبه
اهوان	۱/۸۸	۰/۳۴	۰/۸۲	۲
دیزبادعلیا	۱/۹۶	۰/۳۴	۰/۸۵	۱
عصمت آباد	۱/۷۰	۰/۳۴	۰/۷۴	۶
حریم آباد	۱/۴۸	۰/۳۴	۰/۶۴	۱۴
سخدر	۱/۰۸	۰/۳۴	۰/۴۷	۲۷
کارزنو	۱/۱۹	۰/۳۴	۰/۵۲	۲۵
فخرآباد	۱/۲۰	۰/۳۴	۰/۵۲	۲۴
اردوغش	۱/۱۱	۰/۳۴	۰/۴۸	۲۶
باغشن	۱/۷۰	۰/۳۴	۰/۷۳	۷
پوست فروشان	۱/۲۲	۰/۳۴	۰/۵۳	۲۲
جهان آباد	۱/۲۲	۰/۳۴	۰/۵۳	۲۳
سعیدیه	۱/۶۶	۰/۳۴	۰/۷۲	۸
حسین آباد	۱/۲۸	۰/۳۴	۰/۵۵	۲۰
دهنوهاشم آباد	۱/۴۷	۰/۳۴	۰/۶۴	۱۵
دانه کاشفیه	۱/۰۱	۰/۳۴	۰/۴۴	۲۸

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۳

طبقه‌بندی نتایج در GIS با روش Natural Breaks (Jenks)

برای طبقه‌بندی نهایی روستاهای مورد مطالعه در نرم‌افزار GIS از روش Natural Breaks (Jenks) استفاده شد. این روش، بر اساس توزیع نرمال داده‌ها عمل می‌کند و نقاط عطف داده‌ای را به‌عنوان مرز میان طبقات انتخاب می‌نماید. نتایج طبقه‌بندی حاکی است: روستاهای برتر (طبقه اول): دیزباد علیا، اهوان و حصار بالاترین امتیاز را در توزیع قدرت در مدیریت نوین روستایی دارند. روستاهای ضعیف (طبقه آخر): دانه کاشفیه، سخدر و اردوغش. بر این اساس، رتبه‌بندی جامع به‌ترتیب زیر به دست آمده است: روستاهای برتر (رتبه‌های ۱ تا ۵): دیزباد علیا، اهوان، حصار، حاجی‌آباد و حشمتیه. از جمله ویژگی‌های ممتاز این روستاها می‌توان به زیرساخت‌های مناسب، شاخص‌های اقتصادی قوی‌تر، مشارکت مردمی گسترده و مدیریت هماهنگ اشاره کرد. روستاهای متوسط (رتبه‌های ۶ تا ۱۵): شامل عصمت‌آباد، باغشن و یوسف‌آباد. عملکرد این روستاها در حد مطلوب است، اما در برخی معیارها (مانند اقدامات کالبدی یا شاخص‌های اجتماعی)، ضعف نسبی مشاهده می‌شود. روستاهای ضعیف (رتبه‌های ۱۶ به بعد): دانه کاشفیه، اردوغش و سخدر. علل این وضعیت، ضعف در شاخص‌های زیرساختی و محیطی، فرصت‌های محدود اقتصادی و توزیع نامناسب قدرت است.

نقشه ۲- طبقه بندی روستاها براساس مدل Marcos

سازمان زمین شناسی کشور، ۱۴۰۰

۵- بحث و فرجام

مدیریت نوین روستایی، عاملی حیاتی در حفظ، رشد و بالندگی یا رکود یک جامعه روستایی است و به عنوان رکن کنترل کننده حرکت از وضع موجود به سوی وضع مطلوب شناخته می شود. با توجه به اهمیت نقش قدرت در روستا و ساختار و نحوه توزیع و انتقال آن، ارزیابی جایگاه قدرت در مدیریت نوین می تواند نقش تعیین کننده ای در برنامه ریزی روستایی داشته باشد.

در دهه های اخیر، ناکارآمدی شیوه های سنتی توسعه روستایی سبب شده است تا کشورهای توسعه یافته و نهادهای بین المللی، رویکرد مدیریت نوین روستایی را به ویژه در کشورهای در حال توسعه مورد توجه قرار دهند. این تغییر رویکرد، با هدف افزایش کارآمدی نظام تصمیم گیری و مشارکت مردمی در مدیریت جوامع روستایی صورت گرفته است. پژوهش حاضر با تمرکز بر ارزیابی فرایند توزیع و جابه جایی قدرت در مدیریت نوین روستاهای شهرستان زبرخان (استان خراسان رضوی) نشان داد که این فرایند به هیچ وجه تصادفی نیست؛ بلکه تحت تأثیر شش عامل کلیدی شامل ویژگی های شخصی-ذهنی، اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، محیطی و نهادی-مدیریتی قرار دارد. در هر روستا، میزان و نحوه تعامل این شاخص ها در کنار ویژگی های محلی، ساختار قدرت را شکل داده و تفاوت در توسعه یافتگی یا عقب ماندگی نسبی روستاها را توضیح می دهد.

بر اساس نتایج مدل مارکوس، روستاهای دیزباد علیا و اهوان بالاترین رتبه را در بهره مندی از فرایند توزیع و جابه جایی قدرت دارند، در حالی که روستاهای دانه کاشفیه و سُخدر در پایین ترین جایگاه قرار گرفته اند. این یافته ها با نتایج

مطالعات صیدایی و همکاران (۱۳۹۳)، موسوی و همکاران (۱۳۹۸)، حجاریان (۱۴۰۲)، حسین (۲۰۰۶)، گراهام (۲۰۱۴) و دو و همکاران (۲۰۱۸) هم‌راستا است؛ پژوهش‌هایی که همگی بر نقش اثرگذار بازیگران محلی در مدیریت نوین روستایی تأکید داشته‌اند و نشان داده‌اند که مدیریت مشارکتی ضمن تقویت همکاری‌های اجتماعی و حفظ محیط‌زیست، توسعه زیرساخت‌های محلی را بهبود می‌بخشد.

با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی و اقلیمی منطقه مورد مطالعه و حاصل داده‌های میدانی از مردم محلی، پیشنهادها و راهکارهای این پژوهش برای بهبود مدیریت قدرت و توسعه روستایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. توجه به فرایند جدید شکل‌گیری قدرت در روستاها: شناخت ساختار قدرت، نوع توزیع و نحوه تأثیرگذاری آن می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی دقیق‌تر و تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر در سطح محلی باشد.
۲. ترویج ساختار جدید قدرت برای توانمندسازی روستاییان: بازطراحی فرایند قدرت، انگیزه مشارکت اقشار مختلف را در مدیریت روستا افزایش داده و زمینه رشد و بالندگی ساکنان را فراهم می‌کند.
۳. نظارت بر شاخص‌های مؤثر در کسب قدرت: اداراتی همچون فرمانداری و بخشداری باید بر انتخاب و ارتقای افرادی با صلاحیت‌های فردی و اجتماعی بالا تمرکز کنند تا چرخه تصمیم‌گیری کارآمد شود.
۴. جلوگیری از لابی‌گری و قدرت‌طلبی شخصی: نظارت مؤثر بر ورود افراد دارای منافع شخصی یا طایفه‌ای پیش از تصدی مسئولیت‌های محلی، برای جلوگیری از پدیده «ظلم دموکراتیک» در روستاها ضروری است.
۵. تشویق به مشارکت فراگیر: افزایش سطح آگاهی عمومی و مشارکت اجتماعی در تصمیم‌گیری‌ها و انتخابات محلی، از گرایش‌های قوم‌گرایانه و انحصار منابع جلوگیری می‌کند.
۶. ارتقای آگاهی و آموزش عمومی: سیاست‌گذاری در زمینه ارتقای مسئولیت اجتماعی، تقویت فرهنگ روستایی و اطلاع‌رسانی گسترده درباره نقش مدیریت نوین، از الزامات توسعه پایدار است.
۷. تقویت مراکز قدرت از طریق توسعه زیرساخت‌ها: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های روستاهای مرکزی برای افزایش ظرفیت خدمات‌رسانی، جلوگیری از مهاجرت و توزیع متعادل جمعیت ضروری است.
۸. حمایت از مناطق پیرامونی: بهبود خدمات پایه، آموزش و ایجاد فرصت‌های اقتصادی در روستاهای کم‌برخوردار، موجب برقراری تعادل در توزیع منابع قدرت و خدمات می‌شود.
۹. گسترش ارتباطات کالبدی و اجتماعی: ایجاد شبکه‌های ارتباطی منسجم میان روستاها سبب افزایش تعاملات و توزیع عادلانه قدرت و منابع در محدوده‌های روستایی می‌گردد.

۶- منابع

- آبیار، منصور، مسعودنیا، حسین، شهرام‌نیا، امیرمسعود، و حاتمی، عباس. (۱۳۹۶). نقش حکومت‌های محلی در فرایند توسعه سیاسی؛ مطالعه موردی ایران. *سیاست جهانی*، ۱۶(۱)، ۱۶۰-۱۹۳. <https://doi.org/10.22124/WP.2017.2391>
- ایمانی، بهرام، محمدی، علیرضا، و نادری، محدثه. (۱۳۹۸). ارزیابی مدیریت نوین روستایی مبتنی بر دیدگاه توسعه پایدار؛ مورد مطالعه روستاهای بخش مرکزی شهرستان سمیرم. *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۳(۵)، ۶۷-۸۰. https://www.jget.ir/article_93458.html
- ایمانی، بهرام، و مجیدی، شیما. (۱۴۰۳). عوامل پیش‌برنده و بازدارنده مدیریت نوین روستایی؛ مورد مطالعه بخش مرکزی شهرستان اردبیل. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۵(۲)، ۳۶-۵۵. <https://doi.org/10.22077/vssd.2024.6453.1193>
- برقی، حمید، و محمودصالحی، سمیه. (۱۳۹۵). نقش مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی. *مرکز پژوهشی مطالعات راهبرد توسعه*، ۱۵-۲۶. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1115961>

- حجاریان، احمد. (۱۴۰۲). ارزیابی الگوی علی معیارهای مؤثر بر مدیریت نوین روستایی با رویکرد دیمتال فازی. *راهبرد توسعه*, ۱۹(۲), ۳۱-۷.
<http://rahbord-mag.ir/Article/45372/FullText>
- خزائی، فاطمه، مشکى، علیرضا، و نجارزاده، محمد. (۱۴۰۲). تحلیلی بر نقش مدیریت محلی در توسعه اقتصادی نواحی دارای توان‌های اکوتوریسمی؛ مورد دهستان برغان شهرستان ساوجبلاغ. *روستا و توسعه پایدار فضا*, ۴(۳), ۱۵۷-۱۳۶.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5990.1163>
- رحمت‌الهی، حسین، آقامحمدآقایی، احسان، و شیراوند، مهران. (۱۳۹۴). نقش تمرکززدایی کامل در تحقق دولت محلی کارآمد. *مدیریت شهری*, ۷۰-۵۷, (۳۹).
<https://www.sid.ir/paper/500711/fa>
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا سجاسی‌قیداری، حمدالله، و عینالی، جمشید. (۱۳۸۶). نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار. *روستا و توسعه*, ۱۰(۲), ۳۱-۱.
http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59305.html
- زارع شمس‌آبادی، آزاده، فلکی، ملیحه، و بخشی، محمدرضا. (۱۴۰۳). بررسی اثرات مشاغل خانگی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی. *روستا و توسعه پایدار فضا*, ۵(۳), ۱۵۱-۱۳۱.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7055.1219>
- زارعی، ابوالفضل، شایان، حمید، جوان، جعفر، سجاسی‌قیداری، حمدالله، و خوارزمی، امیدعلی. (۱۳۹۹). روستا در-قدرت و در-قدرت؛ دیرینه‌شناسی روابط شهر و روستا در ایران. *پژوهش‌های روستایی*, ۱۱(۴), ۷۹۹-۷۶۶.
<https://doi.org/10.22059/jrur.2020.284557.1372>
- شمس، عبدالحمید. (۱۳۹۵). نظری بر سازمان‌دهی حکمرانی محلی در ایران؛ چالش‌ها و راهکارهای حقوقی-اداری. *مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*, ۹(۲), ۵۵-۲۹.
<https://doi.org/10.22631/isih.2017.249>
- صیدایی، سیداسکندر، فجمنی، داود، جمشیدی، علیرضا، و جمشیدی، معصومه. (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل عملکرد مدیران نوین روستایی در توسعه روستایی؛ مطالعه موردی منطقه اورامات استان کرمانشاه. *برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)*, ۴(۴), ۲۴-۱.
<https://doi.org/10.22108/SPPL.2017.80939.0>
- طالب، مهدی. (۱۳۷۹). مدیریت توسعه روستایی. چاپ ششم، انتشارات دانشگاه تهران.
<https://www.gisoom.com/book/11313560>
- عطایی، سیاوش، افراخته، حسن، و توکلی‌کجانی، رضا. (۱۳۹۹). جایگاه مدیریت نوین روستایی در تحولات اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی؛ مورد مطالعه بخش کهریزک. *راهبردهای توسعه روستایی*, ۷(۴), ۴۳۱-۴۱۴.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2021.264673.1902>
- عنابستانی، علی‌اکبر، و تكلو، احسان. (۱۴۰۲). تحلیل پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر نظارت دهیاران بر ساخت‌وساز روستایی با رویکرد آینده‌پژوهی؛ مورد مطالعه شهرستان توسرکان. *روستا و توسعه پایدار فضا*, ۴(۱), ۲۰-۱.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5641.1132>
- فولادیان، مجید، و جلالی‌پور، حمیدرضا. (۱۳۹۵). مقایسه سلطه فره‌مندانه و سلطه کاریزماتیک با اتکا به آراء وبر؛ ایضاح یک خلط مفهومی. *مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*, ۸(۳), ۸۸-۵.
<https://ensani.ir/fa/article/374496>
- قدیری‌معصوم، مجتبی، و ریاحی، وحید. (۱۳۸۳). بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران. *پژوهش‌های جغرافیایی*, ۳۶(۵۰), ۱۷۷-۱۹۸.
<https://www.sid.ir/paper/5568/fa>
- کلاته‌ساداتی، احمد، نایدر، مهدی، و فلک‌الدین، زهرا. (۱۳۹۹). واکاوی تجربه و تفسیر بازیگران مدیریت روستایی از شرایط انتخاب دهیار و پیامدهای آن؛ مطالعه روستاهای شهرستان کلات. *پژوهش‌های روستایی*, ۱۲(۱), ۲۶۹-۲۴۳.
<https://doi.org/10.22059/JRD.2020.308774.6685751>
- لهسایی‌زاده، عبدالعلی. (۱۳۸۸). مدیریت روستایی در ایران معاصر. تعاون. ۲۰(۲۰۳-۲۰۲), ۲۱-۱.
<https://www.sid.ir/paper/93540/fa>

- مرادی مسیحی، وراز، و طالبی، مانی. (۱۳۹۶). تحلیل ساختاری شاخص‌های توسعه پایدار روستایی؛ مورد دهستان‌های شهرستان صومعه‌سرا. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*, ۳(۳), ۱۶۵-۱۸۰. <https://serd.khu.ac.ir/article-1-2903-fa.html>
- مظفری، زهرا، و قاسمی، مریم. (۱۴۰۳). ارزیابی پایداری مقاصد گردشگری روستایی از دیدگاه جامعه محلی؛ مورد مطالعه شهرستان نیشابور. *روستا و توسعه پایدار فضا*, ۳(۳), ۲۰-۴۹. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6181.1176>
- موسوی، مرضیه، محمدزاده، سعید، پاک، پرینا، و فتاحی، محمدجواد. (۱۳۹۸). تحلیل عملکرد مدیریت نوین روستایی با رویکرد حکمرانی خوب؛ مطالعه موردی دهیاری‌های بخش مرکزی شهرستان ایوان. *کارآفرینی در کشاورزی*, ۶, ۴۹-۷۰. https://eraa.asnrkh.ac.ir/article_107855.html
- نادری‌مهیدی، کریم. (۱۳۹۴). واکاوی عوامل بازدارنده مدیریت نوین روستایی در استان همدان. *پژوهش‌های روستایی*, ۶(۱), ۱۸۷-۲۰۸. <https://doi.org/10.22059/jrur.2015.54237>
- وفاجو، فریبرز، رنجبر، مقصود، و حیدریور، ماشالله. (۱۳۹۹). غیبت دولت و ساخت قدرت؛ بررسی سه رویکرد متفاوت. *راهبرد سیاسی*, ۴(۱۲), ۱۶۹-۱۹۱. <https://doi.org/10.1001.1.25884565.1399.4.12.8.8>
- همتی، مجتبی. (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل ارکان حکومت محلی در ژاپن. *فصلنامه مطالعات مدیریت و سیاست عمومی (QJAL)*, ۵(۱۵), ۱۲۵-۱۵۵. <https://qjal.smtc.ac.ir/article-1-257-fa.html>
- یزدانی، عنایت‌اله، و حسینی، سیدمحمد. (۱۳۹۴). تأثیر قدرت هوشمند بازیگران سازمان همکاری شانگهای و بریکس بر دینامیک سیکل قدرت. *آسیای مرکزی و قفقاز*, ۹۲(۹۲), ۱۶۷-۱۹۸. http://ca.ipisjournals.ir/article_22198.html

References

- Boboyorov, H. (2013). *The ontological sources of political stability and economy: Mahalla mediation in the rural communities of Southern Tajikistan. The ontological sources of political stability and economy: Mahalla mediation in the rural* (pp. 1-35). <https://hdl.handle.net/20.500.11811/137>
- Boboyorov, H. (2020). Symbolic legitimacy of social ordering and conflict settlement practices: The role of collective identities in local politics of Tajikistan. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 14(4), 518-533. <https://doi.org/10.1080/17502977.2020.1790870>
- Bolshakova, Y. A., Gusev, A. N., Gruzdeva, V. V., Kurilova, A. A., & Ponedilchuk, T. V. (2019). Specifics of modern management of sustainable development in rural areas. *Dilemas contemporáneos: Educación, Política y Valores*, 6. <https://www.proquest.com/openview/bbd91a9d8d5c848bdb7cce42a9c725cb/1?pq-origsite=gscholar>
- Csurgó, B., Kovách, I., & Kučerová, E. (2008). Knowledge, power and sustainability in contemporary rural Europe. *Sociologia Ruralis*, 48(3), 292-312. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2008.00461.x>
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven, CT: Yale University Press. <https://books.google.com/books/about/Polyarchy.html?id=LRG7ngEACAAJ>
- Du, Y., Wang, X., Brombal, D., Moriggi, A., Sharpley, A., & Pang, S. (2018). Changes in environmental awareness and its connection to local environmental management in water conservation zones: The case of Beijing, China. *Sustainability*, 10(6), 2087. <https://doi.org/10.3390/su10062087>

- Engberg-Pedersen, L. (2012). Institutional contradictions in rural development. In *Globalization, competitiveness and human security* (pp. 183–208). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203061787-9>
- Fontana, B. (2008). Hegemony and power in Gramsci. In *Hegemony* (pp. 80–106). Routledge. https://www.academia.edu/4516749/Hegemony_and_Power_On_the_Relation_Between_Gramsci_and_Machiavelli_by_Benedetto_Fontana
- Foucault, M. (1980). *Language, counter-memory, practice: Selected essays and interviews*. Ithaca, NY: Cornell University Press. <https://www.cornellpress.cornell.edu/book/9780801492044/language-counter-memory-practice/#bookTabs=1>
- Graham, S. (2014). A new perspective on the trust–power nexus from rural Australia. *Journal of Rural Studies*, 36, 87–98. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.06.010>
- Higley, J. (2006). Democracy and elites. In *Comparative studies of social and political elites* (Vol. 23, pp. 249–263). Emerald Group Publishing Limited.
- Higley, J., & Burton, M. (2006). *Elite foundations of liberal democracy*. Boulder, CO: Rowman & Littlefield. <https://www.amazon.com/Elite-Foundations-Liberal-Democracy-Transformations/dp/0742553604>
- Hossain, A. (2006). The changing local rural power structure: The elite and NGOs in Bangladesh. *Journal of Health Management*, 8(2), 229–250. <https://doi.org/10.1177/097206340600800205>
- Li, Y., Westlund, H., & Liu, Y. (2019). Why some rural areas decline while some others not: An overview of rural evolution in the world. *Journal of Rural Studies*, 68, 135–143. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.03.003>
- Misra, S., & Ghosh, A. (2024). Agriculture paradigm shift: A journey from traditional to modern agriculture. In *Biodiversity and bioeconomy* (pp. 113–141). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-95482-2.00006-7>
- Nuralina, K., Baizholova, R., Aleksandrova, N., Konstantinov, V., & Biryukov, A. (2023). Socio-economic development of countries based on the composite country development index (CCDI). *Regional Sustainability*, 4(2), 115–128. <https://doi.org/10.1016/j.regsus.2023.03.005>
- Nyamnjoh, F. B. (2014). “Our traditions are modern, our modernities traditional”: Chieftaincy and democracy in contemporary Cameroon and Botswana. *Modern Africa: Politics, History and Society*, 2(2), 13–62. <https://journals.uhk.cz/modernafrika/article/view/55>
- Rahman, A. (1981). *Rural power structure: A study of the local level leaders in Bangladesh*. https://www.google.com/books/edition/Understanding_the_Local_Power_Structure/AVlcPgAACAAJ
- Sartori, G. (1987). *Democratic theory revisited, part one: The contemporary debate*. Chatham, NJ: Chatham House Publishers.
- Steiner, A. A., & Farmer, J. (2018). Engage, participate, empower: Modelling power transfer in disadvantaged rural communities. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 36(1), 118–138. <https://doi.org/10.1177/2399654417701730>
- Steinerowski, A., & Woolvin, M. (2012). Supporting older people in establishing social enterprises in rural Scotland through action research: Reflections on challenges and

- opportunities. *Families, Relationships and Societies*, 1(2), 277–286.
<https://doi.org/10.1332/204674312X645574>
- Ye, J., Rao, J., & Wu, H. (2010). "Crossing the river by feeling the stones": Rural development in China. *Rivista di economia agraria*, 65(2), 261–294.
https://www.researchgate.net/publication/318562986_Crossing_the_river_by_feeling_the_stones_rural_development_in_China
- Yurkova, M. S., Firsov, A. I., Trofimova, V. I., & Ermakova, G. A. (2020, April). Modern methods of ensuring sustainable development of rural territories at the regional level. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 459, No. 6, Article 062015). IOP Publishing. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/459/6/062015>
- Torre, A., & Wallet, F. (2016). *Regional development in rural areas: Analytical tools and public policies*. Cham: Springer. <https://riodd.net/wp-content/uploads/2016/11/Plan-and-Introduction.pdf>
- Zhu, J. C. C. (2019). *Approaches to address municipal viability and sustainability concerns in British Columbia's local government system*. (Master's project, University of Victoria, School of Public Administration). <https://dspace.library.uvic.ca/items/b384a908-aa92-4dce-9e20-f07b930308bb>
- Abiar, M., Masoudnia, H., Shahrannia, A. M., & Hatami, A. (1396). The Role of Local Governments in the Process of Political Development: A Case Study of Iran. *Journal of World Politics*, 6(1), 160–193. (In Persian)
 DOI: 10.22124/WP.2017.2391
- Imani, B., Mohammadi, A., & Naderi, M. (1398). Evaluation of Modern Rural Management Based on the Sustainable Development Perspective (Case Study: Central District Villages of Semirum County). *Journal of Land Geographic Engineering*, 3(5), 67–80. (In Persian) https://www.jget.ir/article_93458.html
- Imani, B., & Majidi, Sh. (1403). Driving and Hindering Factors in Modern Rural Management (Case Study: Central District of Ardabil County). *Quarterly Journal of Village and Sustainable Spatial Development*, 5(2), 36–55. (In Persian)
 DOI: 10.22077/vssd.2024.6453.1193
- Barqi, H., & Mahmoud Salehi, S. (1395). The Role of Modern Rural Management in Sustainable Rural Development. *Strategic Development Studies Center*, 15–26. (In Persian)
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1115961/>
- Hajjaryan, A. (1402). Evaluation of the Causal Pattern of Criteria Affecting Modern Rural Management with a Fuzzy DEMATEL Approach. *Rahbord-e Tose'e* (Development Strategy), 19(2), 7–31. (In Persian)
<http://rahbord-mag.ir/Article/45372/FullText>
- Rahmat Elahi, H., Agha Mohammad-Aqaei, E., & Shiravand, M. (1394). The Role of Complete Decentralization in Achieving an Efficient Local Government. *Urban Management*, 39, 57–70. (In Persian)
<https://www.sid.ir/paper/500711/fa>
- Rokn ed-Din Eftekhari, A., Sajasi Qeydari, H., & Einali, J. (1386). A New Perspective on Rural Management with Emphasis on Influential Institutions. *Village and Development Quarterly*, 10(2), 1–31. (In Persian)
http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59305.html

- Zarei, A., Shayan, H., Javan, J., Sajasi Qeydari, H., & Kharazmi, O. A. (1399). Village in-Power and in-Power: An Archaeology of Urban-Rural Relations in Iran. *Journal of Rural Researches*, 11(4), 766–799. (In Persian)
<https://doi.org/10.22059/JRUR.2020.284557.1372>
- Shams, A. (1395). A Look at the Organization of Local Governance in Iran: Challenges and Legal-Administrative Solutions. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 9(2), 29–55. (In Persian)
<https://doi.org/10.22631/isih.2017.249>
- Seydaei, S. E., Jamini, D., Jamshidi, A., & Jamshidi, M. (1393). Investigating and Analyzing the Performance of Modern Rural Managers in Rural Development (Case Study: Oramanat Area, Kermanshah Province). *Spatial Planning (Geography)*, 4(4), 1–24. (In Persian)
<https://doi.org/10.22108/SPPL.2017.80939.0>
- Taleb, M. (1379). *Management of Rural Development*. Sixth Edition. Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)
<https://www.gisoom.com/book/11313560>
- Ataee, S., Afrakhteh, H., & Tavakkoli Kajani, (1399). The Position of Modern Rural Management in the Economic and Social Transformations of Rural Areas (Case Study: Kahrezak District). *Journal of Rural Development Strategies*, 7(4), 414–431. (In Persian)
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2021.264673.1902h>
- Fouladian, M., & Jalae Pour, H. R. (1395). Comparison of Charismatic Domination with Reference to Weber's Perspectives: Clarifying a Conceptual Confusion. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 8(3), 5–88. (In Persian)
<https://ensani.ir/fa/article/374496/>
- Ghadiri Masoom, M., & Riahi, V. (1383). An Examination of the Axes and Challenges of Rural Management in Iran. *Geographical Researches*, 36(50), 177–198. (In Persian)
<https://www.sid.ir/paper/5568/fa>
- Kalateh Sadati, A., Nayehdar, M., & Falak ed-Din, Z. (1399). Analysis of the Experience and Interpretation of Rural Management Actors from the Conditions of Village Chief Election and Its Consequences (Case Study: Kalat County Villages). 12(1), 243–269. (In Persian)
<https://doi.org/0.22059/JRD.2020.308774.6685751>
- Lehsayi Zadeh, A. (1388). Rural Management in Contemporary Iran. *Ta'avon Magazine*, 20(202–203), 1–21. (In Persian)
<https://www.sid.ir/paper/93540/fa>
- Moradi Masihi, V., & Talebi, M. (1396). Structural Analysis of Sustainable Rural Development Indicators (Case: The Dehestans of Soumaeh-Sara). *Economy of Space and Rural Development*, 6(3) (21), 165–180. (In Persian)
<https://serd.khu.ac.ir/article-1-2903-fa.html>
- Mousavi, M., Mohammad Zadeh, S., Pak, P., & Fettahi, M. J. (1398). Analyzing the Performance of Modern Rural Management with a Good Governance Approach (Case Study: Central District of Ivan County). *Entrepreneurship in Agriculture*, (6), 49–70. (In Persian)
https://eraa.asnrukh.ac.ir/article_107855.html

- Naderi Mahdiei, K. (1394). Investigation of Factors Hindering Modern Rural Management in Hamadan Province. *Rural Research*, 6(1), 187–208. (In Persian)
DOI: 10.22059/jrur.2015.54237
- Vafajo, F., Ranjbar, M., & Heidar Pour, M. (1399). Absent State and the Structure of Power: “Examining Three Different Approaches.” *Quarterly Journal of Political Strategy*, 4(12), 169–191. (In Persian)
<https://doi.org/20.1001.1.25884565.1399.4.12.8.8>
- Hemmati, M. (1397). Reviewing and Analyzing the Components of Local Government in Japan. 5(15), 125–155. (In Persian)
<https://qjal.smtc.ac.ir/article-1-257-fa.html>
- Yazdani, E., & Hosseini, S. M. (1394). The Impact of the Smart Power of SCO and BRICS Actors on the Dynamic of the Power Cycle. *Central Asia and the Caucasus*, 92, 167–198. (In Persian)
http://ca.ipisjournals.ir/article_22198.html
- Zare Shams Abadi, A., Falaki, M., & Bakhshi, M. R. (1403). Investigating the Effects of Home-Based Businesses on the Economic and Social Status of Rural Households. *Village and Sustainable Spatial Development*, 5(3), 131–151. (In Persian)
DOI: 10.22077/vssd.2024.7055.1219
- Mozaffari, Z., & Qasemi, M. (1403). Evaluation of the Sustainability of Rural Tourism Destinations from the Perspective of the Local Community: A Case Study of Nishapur County. *Village and Sustainable Spatial Development*, 5(3), 20–49. (In Persian)
DOI: 10.22077/vssd.2023.6181.1176
- Khazaei, F., Mashki, A., & Najjarzadeh, M. (1402). An Analysis of the Role of Local Management in the Economic Development of Areas with Ecotourism Potentials (Case Study: Bargan Dehestan, Savojbolagh County). *Village and Sustainable Spatial Development*, 4(3), 136–157. (In Persian)
DOI: 10.22077/vssd.2023.5990.1163
- Annabestani, A. A., & Takloo, E. (1402). Analysis of Key Drivers Affecting Dehyars’ Supervision of Rural Construction with a Futures Studies Approach (Case Study: Tuyserkan County). *Village and Sustainable Spatial Development*, 4(1), 1–20. (In Persian)
DOI: 10.22077/vssd.2023.5641.1132
- Bemile, R., & Boateng, R. (2015, July 25–29). *Promoting good governance through information and communication technology in resource-poor contexts*. In *Proceedings of the Africa Digital Week Conference*. <https://doi.org/10.4324/9780429504204>
- Pollermann, K., Raue, P., & Schnaut, G. (2014, August 26–29). *Multi-level governance in rural development: Analysing experiences from LEADER for a community-led local development (CLLD)*. In *54th Congress of the European Regional Science Association: Regional Development & Globalisation—Best Practices* (St. Petersburg, Russia). European Regional Science Association (ERSA).
https://www.google.com/books/edition/Multi_level_Governance/ykFFDwAAQBAJ

